

Pentateuch

Lekce 11

Přehled knihy Exodus

Manuskript

Biblical Education. For the World. For Free.

Videa, studijní příručky a další zdroje najdete na webu Thirdmill.org.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována v jakékoli formě nebo jakýmkoli způsobem za účelem zisku, s výjimkou stručných citací pro účely recenzí, komentářů nebo vědecké práce, bez písemného povolení vydavatele, Third Millennium Ministries, Inc., 316 Live Oaks Blvd., Casselberry, Florida 32707.

Pokud není uvedeno jinak, všechny citáty z Písma pocházejí z Českého Studijního Překlada. Použito se svolením KMS a Nadačního fondu ČSP.

O SPOLEČNOSTI THIRDMILL

Thirdbmill je nezisková evangelikální křesťanská služba, která byla založena v roce 1997 a jejímž cílem je poskytovat:

Biblické vzdělávání celému světu zdarma.

Naším cílem je nabídnout bezplatné křesťanské vzdělávání statisícům pastorů a křesťanských vedoucích po celém světě, kteří nemají dostatečné vzdělání pro službu. Tento cíl naplňujeme tím, že vytváříme a celosvětově šíříme bezkonkurenční multimediální seminární kurikulum v angličtině, arabštině, mandarínštině, ruštině a španělštině. Naše lekce jsou také překládány do více než tuctu dalších jazyků prostřednictvím našich partnerských služeb. Učební plán se skládá z graficky zpracovaných videí, tištěných instrukcí a internetových zdrojů. Je navržen tak, aby jej mohly používat školy, skupiny i jednotlivci, a to jak online, tak ve vzdělávacích komunitách.

V průběhu let jsme vyvinuli vysoce nákladově efektivní metodu tvorby oceňovaných multimediálních lekcí s nejlepším obsahem a kvalitou. Naši autoři a redaktori jsou teologicky vzdělaní pedagogové, naši překladatelé jsou teologicky zdatní rodilí mluvčí cílových jazyků a naše lekce obsahují poznatky stovek uznávaných profesorů seminářů a pastorů z celého světa. Kromě toho naši grafici, ilustrátoři a producenti dodržují nejvyšší výrobní standardy a používají nejmodernější vybavení a technologie.

Pro dosažení našich distribučních cílů Thirdbmill navázal strategická partnerství s církvemi, semináři, biblickými školami, misionáři, křesťanskými vysílacími společnostmi a poskytovateli satelitní televize a dalšími organizacemi. Tyto vztahy již vedly k distribuci bezpočtu videolekcí domorodým vedoucím, pastorům a studentům seminářů. Naše webové stránky také slouží jako distribuční cesty a poskytují další materiály, které doplňují naše lekce, včetně materiálů o tom, jak založit vlastní vzdělávací společenství.

Společnost Thirdbmill je daňovým úřadem uznána jako korporace 501(c)(3). Jsme závislí na štědrých přispěvcích církví, nadací, podniků a jednotlivců, které lze odečíst z daní. Další informace o naší službě a informace o tom, jak se můžete zapojit, najdete na [adrese](http://www.thirdmill.org) www.thirdmill.org.

Obsah

ÚVOD	1
POČÁTEČNÍ ÚVAHY	1
Autorství.....	2
Situace.....	3
Původní význam.....	3
Pozadí.....	5
Vzory.....	5
Předzvěsti.....	6
Moderní aplikace.....	8
STRUKTURA A OBSAH	10
Vysvobození z Egypta (Exodus 1:1-18:27).....	10
Před vysvobozením (1:1-4:31).....	11
Během vysvobození (5:1-18:27).....	12
Příprava na Kanaán (Exodus 19:1-40:38).....	15
Izraelská smlouva (19:1-24:11).....	15
Izraelský stánek (24:12-40:38).....	18
HLAVNÍ TÉMATA	20
Strážce smlouvy (1:1-4:31).....	21
Vítězný bojovník (5:1-18:27).....	23
V Egyptě.....	23
Na pochodu (13:17-18:27).....	24
Zákonodárce smlouvy (19:1-24:11).....	26
Současný bojovník (24:12-40:38).....	28
ZÁVĚR	31
PŘISPĚVATELÉ	32
SLOVNÍČEK	33

Pentateuch

Jedenáctá lekce

Přehled knihy Exodus

ÚVOD

Každá organizace prochází změnami, které však mohou být při přechodu vedení z jedné generace na druhou značně rušivé. Když zemře poslední zakládající člen církve nebo podnikatel firmy odejde do důchodu, ti, kteří zůstávají ve vedení, čelí novým výzvám. Proto se téměř vždy objevuje jedna otázka: Do jaké míry by se nová generace měla řídit prioritami a postupy generace předchozí?

V mnoha ohledech této otázky čelil izraelský lid, když tábořil na hranicích zaslíbené země. Mojžíš se rychle blížil ke konci svého života a Izraelité čelili mnoha novým výzvám. Potřebovali tedy vědět, nakolik se mají nadále řídit prioritami a postupy, které pro ně Mojžíš stanovil. Budou muset jít jinou cestou? Nebo by měli pokračovat v Mojžíšových cestách? Druhá kniha Bible, kniha, kterou dnes nazýváme Exodus, měla na tyto a podobné otázky odpovědět.

Tato lekce se zabývá částí *Pentateuchu*, která zahrnuje druhou knihu Bible. Nazvali jsme ji „Přehled knihy Exodus“. V této lekci prozkoumáme několik základních otázek, které nás připraví na to, abychom se mohli hlouběji zabývat tím, co Exodus znamenal v době svého vzniku a jak bychom jej měli aplikovat na náš život dnes.

Naše lekce bude rozdělena do tří hlavních částí. Nejprve se podíváme na některé úvodní úvahy, které bychom měli mít při studiu Exodu na paměti. Za druhé prozkoumáme strukturu a obsah knihy. A zatřetí se budeme zabývat některými hlavními tématy Exodu. Podívejme se nejprve na několik úvodních úvah.

ÚVODNÍ ÚVAHY

Jako Kristovi následovníci právem věříme, že kniha Exodus byla napsána pod inspirací Ducha svatého a že je to Boží slovo. Tato víra nám připomíná, že nemáme co do činění s obyčejnou knihou. Exodus je posvátné Písmo, které Bůh dal svému lidu. Tak či onak, jestli se považujeme za Kristovy následovníky, má tato kniha autoritu nad vámi i nade mnou i dnes. Zároveň bychom však nikdy neměli zapomínat, že Bůh tuto knihu nejprve dal lidem, kteří žili před tisíci lety. Je tedy důležité dbát na to, aby naše moderní aplikace byly věrné záměru knihy v době jejího vzniku.

Na začátku zkoumání knihy Exodus si představíme čtyři různé úvodní úvahy. Nejprve se dotkneme jeho autorství. Kdo knihu napsal? Za druhé prozkoumáme její situaci, kdy a kde byla kniha napsána. Zatřetí shrneme původní význam Exodu. A za čtvrté se budeme zabývat tím, jak by tyto otázky měly být vodítkem pro naše moderní používání této knihy. Nejprve se podíváme na autorství knihy Exodus.

AUTORSTVÍ

Otázka autorství knihy Exodus je součástí dlouhé a složité debaty o autorství celého Pentateuchu. V této lekci se však zmíníme jen o několika způsobech, jak se tato debata týká Exodu.

Zběžná četba Exodu nám přinejmenším napovídá, že Mojžíš měl s obsahem knihy mnoho společného. Exodus opakovaně tvrdí, že Bůh velkou část z ní zjevil přímo Mojžíšovi na hoře Sinaj. Patří sem Desatero přikázání, Kniha smlouvy a pokyny pro izraelský stánek.

Jak jsme však viděli v jiných lekcích o Pentateuchu, většina kritických badatelů Mojžíšovo autorství odmítla. Tvrdili, že teologie Pentateuchu, včetně Exodu, je příliš pokročilá na to, aby mohla pocházet z Mojžíšových dob. A namísto toho tvrdí, že nemohl být dokončen před koncem babylonského exilu v šestém století př. Kr.

Ačkoli jsou tyto kritické pohledy velmi rozšířené, historické a teologické předpoklady, které za nimi stojí, jsou velmi spekulativní a nespolehlivé. Z evangelikálního hlediska je také zásadní, abychom se řídili autoritativními svědectvími, která se nacházejí v Písmu. Starozákonní autoři i Kristus a jeho apoštolové a proroci jednomyslně podpořili perspektivu, že za celý Pentateuch, včetně knihy Exodus, vdčíme Mojžíšovi.

Evangelikálové tuto víru v Mojžíšovo autorství správně kvalifikují tím, že Mojžíše označují za „základního“, „skutečného“ nebo „zásadního“ autora knihy. To znamená, že je velmi nepravděpodobné, že by si Mojžíš prostě sedl a celou knihu Exodus napsal vlastní rukou. Mojžíš byl však spolehlivým očitým svědkem všech událostí, o nichž se v knize píše, snad s výjimkou těch, které se týkaly jeho narození a raného dětství. Je pravděpodobné, že se řídil zvykem tehdejších národních vůdců a zaměstnával písaře neboli amanuence, kteří psali pod jeho vedením. Přesto, ať už se odehrálo cokoli, můžeme si být jisti, že Exodus byl sepsán pod vlivem Ducha svatého někdy za Mojžíšových dnů.

Otázka, kdo napsal knihu Exodus, je důležitá, a když si přečteme samotný text knihy a vezmeme vážně historii událostí, které jsou v ní zaznamenány, není důvod si myslet, že Mojžíš nenapsal většinu knihy Exodus, jak ji máme v současnosti k dispozici. Mojžíš je v této knize vyličen jako Boží mluvčí. V celém Pentateuchu je líčen jako jedinečný mluvčí, v celých dějinách Božího lidu jako ten, kdo znal Boha jako žádný jiný prorok po něm až do samotného Ježíše. A protože znal Boha tak důvěrně, mluvil s ním tváří v tvář, jako člověk mluví s přítelem, měl tuto důležitou roli Božího mluvčího pro lid. A protože Starý zákon, jak pokračuje po Pentateuchu, odkazuje na tuto Mojžíšovu knihu Tóry a vybízí lid, aby o ní rozjímal dnem i nocí, má smysl se domnívat, že autorem knihy je Mojžíš. Je možné, že v průběhu času došlo k určitým aktualizacím místních názvů nebo dokonce některých gramatických tvarů a podobných věcí, k nimž došlo inspirovanou rukou, prorockou rukou v Izraeli. Ale ano, myslím, že kniha Exodus pochází z Mojžíšova pera, z Mojžíšova

„stylusu“... A tak je Mojžíš vyličen nejen jako hlavní Boží mluvčí v Izraeli, ale také jako autor, pisatel knihy.

- Prof. Thomas Egger

S těmito úvahami o Mojžíšově autorství bychom měli přejít k druhému okruhu výchozích úvah, a to k příležitosti nebo okolnostem, za nichž byla Exodus napsána.

PŘÍLEŽITOST

Obecně řečeno, Mojžíš napsal knihu Exodus někdy v době mezi svým povoláním u hořícího keře (Ex 3:1-4:31) a svou smrtí na Moábských pláních (Dt 34:1-12). Důkazy nám však umožňují být přesnější. Nejméně dvě zmínky v Exodu prozrazují, že kniha byla skutečně dokončena v době, kdy Izrael tábořil na hranicích zaslíbené země. Poslechněte si Exodus 16:35, kde čteme tato slova:

Synové Izraele jedli manu čtyřicet let, dokud nepřišli do obydlené země; jedli manu, dokud nepřišli na okraj země Kanaanu (Exodus 16:35).

Je zřejmé, že k těmto událostem muselo dojít před dokončením knihy Exodus. Víme tedy, že Izrael putoval již „čtyřicet let“. A dorazili do „země, která byla osídlena“ neboli „na hranice Kanaánu“.

Podobný pohled do doby konečného složení se objevuje v Exodu 40:38, posledním verši knihy:

Neboť Hospodinův oblak byl nad příbytkem ve dne a oheň byl na něm v noci před očima celého domu Izraele po všechny jejich denní pochody (Exodus 40:38).

Všimněte si, že tato pasáž zmiňuje Boží slavnou přítomnost nad svatostánkem „po všechny jejich denní pochody“. Z této historické poznámky je zřejmé, že Mojžíš dokončil knihu Exodus až na sklonku svého života. Napsal ji *poté, co* Izraelité ukončili své čtyřicetileté putování a dorazili na Moábské pláň.

Dosud jsme se zabývali několika úvodními úvahami o autorství a příležitosti vzniku knihy Exodus. Nyní jsme schopni shrnout její původní význam. Proč Bůh nechal Mojžíše sepsat knihu Exodus? A jak Mojžíš doufal, že ovlivní své původní izraelské posluchače na Moábských pláních?

PŮVODNÍ VÝZNAM

Hned na začátku bychom si měli uvědomit, že Mojžíš měl několik obecných cílů, které se často objevují ve Starém zákoně. Například Exodus je doxologický, protože důsledně vedl Izrael ke chvále a uctívání Boha. Je však také teologický, protože opakovaně vysvětluje pravdy o Bohu. A celá kniha je politická v tom smyslu, že měla utvářet národní život Izraele. Je také polemická, protože se staví proti falešným názorům.

Je morální, protože odhaluje, jak měl Izrael poslouchat Boha. A je motivační, protože povzbuzuje k věrnosti Bohu a varuje před neloajalitou. Tyto a mnohé další podobné cíle obecně charakterizují celou knihu Exodus.

Přestože Exodus má tyto a další společné rysy s řadou biblických knih, Mojžíš měl při psaní Exodu také jedinečný, významný důvod. Tento jednotící účel je užitečné shrnout v těchto bodech:

Kniha Exodus ospravedlňuje Mojžíšovu Bohem ustanovenou autoritu nad první generací exodu, aby druhou generaci vedla k uznání Mojžíšovy trvalé autority nad jejich životy.

Toto shrnutí se dotýká tří faktorů, které nám pomáhají orientovat se v původním významu Exodu. Za prvé nám připomíná, že kniha byla z větší části napsána o první generaci exodu, ale zároveň byla napsána *pro* druhou generaci exodu.

Každý, kdo zná knihu Exodus, ví, že většina z ní popisuje události, ke kterým došlo, když Mojžíš vyvedl Izrael z Egypta. Tuto dobu můžeme nazvat „tamten svět“ dějin. Přesto všechno, co Exodus říká o „tamtom světě“ první generace, mělo promlouvat k *druhé* generaci exodu, kterou můžeme nazvat „jejich svět“.

Je důležité mít na paměti, že jen velmi málo starověkých Izraelitů umělo číst. Když tedy mluvíme o „publiku“ druhé generace, nemyslíme tím, že každý muž, žena a dítě vzali do ruky výtisk knihy Exodus a sami si ji přečetli. Naopak, stejně jako jiné části Starého zákona Mojžíš napsal Exodus především pro *vůdce* Izraele. Jozue, kmenoví starší, soudci a kněží a levité byli hlavními adresáty Exodu. A právě tito vůdci byli zodpovědní za předání a vysvětlení obsahu knihy zbytku Izraele. Z tohoto důvodu se Exodus nejpříměji zabývá problémy, s nimiž se jako národ potýkala druhá generace.

Důležité je také poznamenat, že většina Mojžíšovy pozornosti vůči „jejich světu“ zůstala implicitní. Přesto se druhá generace dostává do popředí dostatečně často, abychom si mohli být jisti, že Mojžíš psal s ohledem na „jejich svět“. Jak jsme již poznamenali, Exodus 16:35 i 40:38 se vztahují ke druhé generaci. Kromě toho genealogický záznam v Exodu 6:13-27 sahá až k Fínesovi, Áronovu vnukovi. A později uvidíme, že řada dalších pasáží se zabývá záležitostmi, které se týkaly zejména druhé generace. Tyto a podobné odkazy naznačují, že Mojžíš při psaní této knihy bral v úvahu jak první, tak druhou generaci exodu.

Druhým aspektem našeho shrnutí původního záměru Mojžíšovy knihy Exodus je, že vše, co se v ní píše o „prvním pokolení“, bylo napsáno, „*aby se tím řídilo* druhé pokolení“. To znamená, že Mojžíš napsal Exodus jako plně autoritativní knihu, kterou se jeho původní, druhá generace posluchačů měla řídit ve službě Bohu.

Při čtení knihy Exodus je zřejmé, že Mojžíš pečlivě utvářel svůj historický záznam tak, aby byl relevantní pro druhou generaci. Aby mohl Mojžíš oslovit ty, kteří s ním tábořili na hranicích Kanaánu, musel věnovat pečlivou pozornost mnoha rozdílům mezi první a druhou generací. Byl si vědom toho, že žili v různých dobách a na různých místech a že čelili různým výzvám. Mojžíš proto každou část Exodu obratně koncipoval tak, aby zdůraznil styčné body mezi nimi. Tato spojení umožnila jeho původním posluchačům překlenout propast mezi nimi a jejich předky.

Pozadí

Mojžíš vytvořil tři základní typy spojení, díky nimž byla autorita jeho knihy pro jeho původní publikum zřejmá. Jeho nejjednodušší spojení tvořily historické souvislosti. Tyto pasáže se zaměřovaly na historické kořeny výsad a povinností původního publika.

Jeden typ historického pozadí se objevuje v Exodu 3:8, kde se Boží zaslíbení Izraeli spojuje s jeho naplněním. V tomto verši Bůh slíbil, že vyvede Izrael z Egypta do „země oplývající mlékem a strdím“. Tato předpověď byla pro Mojžíšovy posluchače důležitá, protože byli na pokraji jejího naplnění ve své době.

Jiný typ historického pozadí se objevuje v Božích příkazech první generaci a následných povinnostech druhé generace. Například v Exodu 20:1-17 Mojžíš vypráví, jak Bůh dal první generaci Desatero. Tato událost se stala základem morálních závazků pro druhou generaci.

Vzory

Kromě historických podkladů poskytl Mojžíš svým posluchačům také historické vzory, které měli napodobit nebo odmítnout. Aby Mojžíš vytvořil tento druh spojení, zformuloval některé pasáže tak, aby poukázal na podstatné podobnosti mezi první generací a posluchači druhé generace.

V mnoha pasážích Mojžíš použil tyto podobnosti, aby dal svým původním posluchačům negativní vzory, které měli odmítnout. Například opakované vzpurné reptání Izraele během pochodu na Sinaj v Exodu 15:24; 16:2-12 a 17:3 představovalo negativní vzory, které měla druhá generace odmítnout.

Naproti tomu Mojžíš dal svým posluchačům i pozitivní vzory k napodobení. Například Izrael dodržoval Boží pokyny pro stavbu stánku v Exodu 36:8-38. To představovalo pozitivní vzor, který měla druhá generace napodobovat, když později sloužila Bohu ve svatostánku.

Mojžíš také poskytoval smíšené vzory, postavy, které byly příkladem kladných i záporných vlastností. Jako jeden z příkladů uveďme, že v Exodu 7:8-13 Áron poslechl Boha a odhodil svou hůl před faraonem. Jeho poslušnost přispěla k osvobození Izraele z Egypta. V 32:1-35 však vyrobil zlaté tele, kterému se lid klaněl, a jeho neposlušnost vedla k přísnému trestu pro Izrael. To dalo posluchačům druhé generace smíšený vzor, který mohli jak napodobovat, tak odmítat.

Předobrazy

Za třetí, Mojžíš v několika případech utvářel svůj záznam událostí tak, aby sloužil jako historická předzvěst či předobraz pro posluchače druhé generace.

V biblickém vyprávění, stejně jako v moderním filmu a literatuře, autoři často používají předobraz. Dobrý příklad najdeme hned na začátku knihy Exodus, když Mojžíš po odchodu z Egypta přichází ke

studni a zachraňuje nebo vysvobozuje Jetrovy dcery před zlomyslnými pastýři. A text líčí Mojžíše jako osvoboditele. To předznamenává, co Bůh skrze něj učiní. Půjde do Egypta a vysvobodí Boží lid z otroctví.

- Dr. Robert B. Chisholm, Jr.

Tento typ spojení se v Exodu nevyskytuje tolik jako v některých jiných starozákonních knihách. V některých případech však Mojžíš popisoval události z minulosti způsobem, který téměř dokonale odpovídal zkušenostem jeho původních posluchačů. Tyto předobrazy naznačovaly, že se historie ve dnech druhé generace jakoby opakuje. Například v Exodu 13:18 Izraelité „vyšli z Egypta vyzbrojeni k boji“. Toto vojenské uspořádání první generace předznamenávalo, jak byla druhá generace také uspořádána jako armáda připravená vstoupit do dobovačného boje.

Podobně je tomu i v Exodu 40:34-38, kde se píše, že jakmile byl svatostánek v pořádku, Bůh se zjevil jako dým a oheň, když vedl svůj lid na pochodu. Tato historická skutečnost předjímala, jak se po 40 letech chystá Boží přítomnost vést vpřed posluchače druhé generace v jejich vlastní době.

Jak jsme právě viděli, Mojžíš utvářel své záznamy o dějinách první generace tak, aby sloužily jako pozadí, vzory a předobrazy pro druhou generaci. Učinil tak proto, aby je nasměroval ke službě Bohu. To vše nás však přivádí ke třetímu a možná nejdůležitějšímu prvku našeho shrnutí původního významu Exodu. Kniha Exodus měla především obhájit Mojžíšovu Bohem ustanovenou autoritu nad první generací, aby druhá generace uznala Mojžíšovu trvalou autoritu nad svými životy.

Je důležité zmínit, že Áron se v knize Exodus často objevuje po boku Mojžíše. Ale i když je Áron zahrnut, každá podstatná část Exodu vyzývá druhou generaci, aby potvrdila Mojžíšovu pokračující autoritu nad nimi. Měli se podříditi Mojžíšovým teologickým názorům, jeho morálním zásadám, národní politice a podobně. Později v této lekci si podrobně ukážeme, jak je toto téma všudypřítomné. Na tomto místě se však krátce zmíníme jen o dvou způsobech, kterými kniha zdůrazňuje význam Mojžíše a jeho autority nad Izraelem.

Především není těžké si uvědomit, že Mojžíš zaujímá v dramatu Exodu ústřední místo. Jistě, první dvě kapitoly Exodu nepředstavují Mojžíše bezprostředně. Ale poté, co se v Exodu 2:10 dozvíme jeho jméno, je všechno, co se v knize děje, nějak výslovně spojeno s Mojžíšem. Když se Bůh chystal vysvobodit svůj lid z Egypta, povolal Mojžíše. Mojžíš se podílel na každém zázračném soudu nad Egyptany. K rozestoupení moře došlo, když Mojžíš poslechl Boha a vztáhl ruku nad vodu. Mojžíš sloužil jako vůdce Izraele, když Bůh vyvedl národ z Egypta na horu Sinaj. Prostřednictvím Mojžíše Bůh uzavřel s Izraelem smlouvu. Mojžíš předal Božím jménem desky Zákona a Knihu smlouvy. Bůh dal Mojžíšovi pokyny pro stavbu stánku. Mojžíš sloužil Bohu během krize izraelského modlářství na úpatí hory Sinaj. Mojžíš vedl stavbu stánku.

Za druhé, kniha Exodus opakovaně zdůrazňuje Mojžíšovu autoritu nad Izraelem. Kniha se zabývá skutečností, že Izraelité zpochybňovali Mojžíšovu autoritu jako svého vůdce, a to v pasážích jako Ex 2:14; 5:21; 15:24; 16:2 a 3; a 17:2. V těchto pasážích se Izraelité ptají, zda je Mojžíš vůdcem. Jindy však Izraelci Mojžíšovu autoritu nad sebou uznávali v pasážích jako Ex 4:31; 14:31 a 20:19. V těchto pasážích se také píše, že

Mojžíš byl jejich vůdcem. A o Božím ujištění, že on sám ustanovil Mojžíše autoritativním vůdcem Izraele, čteme v pasážích jako Ex 6:1-8 a 10-13; 24:2; a 34:1-4. V těchto pasážích se také píše o tom, že Mojžíš je autoritativní vůdce Izraele. Jako jeden z příkladů si poslechněte Exodus 19,9, kde Bůh Mojžíšovi na hoře Sinaj vysvětluje svou nadcházející teofanii neboli božské zjevení:

Hospodin řekl Mojžíšovi: Hle, (18) přijdu k tobě v hustém oblaku, aby lid slyšel, když s tebou budu mluvit, a aby ti navždy věřili (Exodus 19:9).

Jak je uvedeno v tomto úryvku, Bůh se na hoře Sinaj zjevil v „hustém oblaku“, aby Izraelité, když slyšeli Boha mluvit s Mojžíšem, „vždycky vkládali svou důvěru v [Mojžíše]“. Jak vidíme, tento verš upozorňuje na nejvýznamnější důvod, proč byla Exodus napsána. Kniha Exodus ospravedlňovala Mojžíšovu trvalou autoritu nad Izraelem.

Když se evangelikálové zabývají knihou, jako je Exodus, nebo jakoukoli jinou knihou, mají přirozenou tendenci být teocentričtí, a tím myslím, že se vše soustředí na Boha a tvrdí, že každá kniha a každý aspekt každé knihy se týká Boha. Ale ve skutečnosti, když se podíváte na knihu Exodus, takový dojem tak docela nemáte. Bůh je důležitý a v mnoha ohledech je hlavní postavou, přinejmenším v tom smyslu, že řídí a působí na dějiny, o nichž kniha Exodus vypráví; je to on, kdo vysvobozuje Izrael z Egypta; je to on, kdo dává zákon; je to on, kdo dává stánek. Ale zároveň, když se podíváte na literární portrét, který je o těchto událostech v knize Exodus podán, zjistíte něco, co se na první pohled může zdát zvláštní, ale myslím, že je to pravda, a to, že až na jednu výjimku Bůh v celé knize Exodus nedělá nic jiného, než že to dělá prostřednictvím Mojžíše. A jediná věc, kterou Bůh v knize Exodus dělá výslovně odděleně od Mojžíše, je, když Bůh žehná porodním bábám v první kapitole. A tak v knize Exodus nacházíme, že se Bůh zjevuje a dělá věci pro Izrael, ale Mojžíš je vždy přímo u toho, protože je nástrojem, skrze který to Bůh dělá. A to proto, že Mojžíš a jeho život se právě chýlil ke konci a Mojžíš se chystal opustit Izrael, ale Bůh se nechystal Izrael opustit. A tak je skutečnost taková, že když čtete knihu Exodus, máte co do činění s knihou, která se dokončuje na Moábských pláních a zabývá se tím, že Mojžíš se chystal opustit Izrael. A v důsledku toho všeho, když se podíváme na knihu Exodus, si Izrael klade otázky, jako jsou tyto: Kdo nás má vést? Jak nás má vést? Jaké mají mít priority? Jakou autoritou se máme řídit v dnešní době, když nás Mojžíš brzy opustí? A kniha Exodus je určena k tomu, aby na tyto otázky odpověděla. Faktem je, že Bůh sice vysvobodil Izrael z Egypta, ale vysvobodil ho z Egypta prostřednictvím Mojžíše. Ano, Bůh dal Izraeli zákon, ale Bůh dal zákon prostřednictvím Mojžíše. Ano, Bůh dal Izraeli stánek, svůj svatý válečný stan, ale učinil tak prostřednictvím Mojžíše. A to je důraz knihy Exodus. A tak kniha Exodus obhazuje pro druhou

generaci Mojžíšovu autoritu tím, že vypráví příběhy o tom, co se stalo v první generaci a jak byl Mojžíš Bohem vyvýšen před lidem, a kvůli tomuto vyvýšení má být Mojžíš vyvýšen před druhou generací, i když měl brzy zemřít.

- Dr. Richard L. Pratt, Jr.

Nyní, když jsme se dotkli některých úvodních úvah týkajících se autorství, příležitosti a původního významu Exodu, bychom měli učinit několik poznámek k jeho moderní aplikaci. Jak by měla být tato kniha aplikována na dnešní Kristovy následovníky?

MODERNÍ APLIKACE

Tak složitou knihu, jako je Exodus, lze na moderní život aplikovat nesčetnými způsoby. Víme to, protože každý člověk je jedinečný a čelí různým okolnostem. A my se na moderní aplikaci podíváme pečlivěji později v této lekci. Na tomto místě však pomůže, když si všimneme některých obecných východisek, která bychom měli mít vždy na paměti, když Exodus aplikujeme na náš dnešní život.

Jako Kristovi následovníci víme, že se na nás kniha Exodus vztahuje, protože je to Boží slovo. Mezi námi a původním publikem však existují významné rozdíly. A z tohoto důvodu se musíme vždy obracet k Novému zákonu, aby nás vedl při moderní aplikaci. Nový zákon nám nabízí vodítko tím, že se na Exodus odvolává nebo na něj odkazuje přibližně 240krát. Jedna novozákonní pasáž je však obzvláště užitečná. Poslechněte si 1 Korintským 10:1-5, kde apoštol Pavel píše:

Naši otcové byli všichni pod oním oblakem a všichni prošli mořem, všichni byli pokřtěni v Mojžíše v oblaku a v moři, všichni jedli týž duchovní pokrm a všichni pili týž duchovní nápoj; pili totiž z duchovní skály, která je doprovázela, a tou skálou byl Kristus. Ale ve většině z nich neměl Bůh zalíbení; vždyť byli pobiti v té pustině (1 Korintským 10:1-5).

Jak vidíme, Pavel zde odkazuje na řadu událostí, o nichž se píše v knize Exodus. Nyní se však podívejte na 1. Korintským 10:11, jak pasáž pokračuje:

Tyto všechny věci se jim staly jako příklady pro nás a bylo to zapsáno k napomenutí nám, které zastihlo dokonání věků (1 Korintským 10:11 BKR).

Tyto verše společně výslovně potvrzují význam knihy Exodus pro Kristovy následovníky. Jak říká Pavel, „tyto věci se jim staly jako příklady“. A „byly zapsány pro nás“. Pavlova slova nám zde pomáhají pochopit, že Exodus byl napsán nejen o „tamtom světě“ a nejen pro „jejich svět“, ale byl napsán také pro „naš svět“. Řečeno slovy této lekce, kniha Exodus nebyla určena jen k usměrnění svého původního publika. Byla určena také „pro nás“, pro následovníky Krista.

Poslechněte si, jak apoštol popisuje svět Kristových následovníků. Jsme ti, „které zastihlo dokonání věků“. Slovo „dokonání“ je přeloženo z řeckého slova *τέλος* (*telos*), které se často překládá jako „konec“ nebo „cíl“. Křesťané žijí v době, kdy Boží plán pro dějiny dosahuje svého konce či cíle v Kristu. Řečeno běžnými teologickými termíny, my, kteří následujeme Ježíše, žijeme v „eschatologickém“ nebo „posledním“ věku dějin.

Abychom pochopili, co měl Pavel na mysli, musíme si uvědomit, že když dojdeme ke spásné víře v Krista, stáváme se součástí cesty. Vlastně vstupujeme do „posledních dnů“ Mojžíšovy a izraelské cesty z otroctví a tyranie v Egyptě ke svobodě a požehnání v Boží zaslíbené zemi.

Nový zákon jako celek učí, že eschatologický věk neboli poslední dny v Kristu se odehrávají ve třech hlavních etapách. Z biblického pohledu tedy tato poslední fáze Mojžíšovy a izraelské cesty začala Kristovou inaugurací jeho království během jeho pozemského působení. A cesta Mojžíše a Izraele v knize Exodus pokračuje v těchto posledních dnech, kdy žijeme ve spojení s Kristem během pokračování jeho království v dějinách církve. A konečně, stejně jako Mojžíš a Izrael putovali z Egypta do zaslíbené země, i poslední dny naší cesty v Kristu skončí dovršením jeho království, kdy při jeho slavném příchodu vstoupíme do nového nebe a nové země.

Jak naznačuje 1. list Korintským 10, měli bychom každé téma z knihy Exodus aplikovat na moderní křesťany ve světle zahájení, pokračování a završení posledních dnů v Kristu.

Tato spojení můžeme vytvořit několika způsoby. Například Exodus nám říká, že Izrael uzavřel smlouvu s Bohem v Mojžíšovi na hoře Sinaj. Podobně křesťané vstupují do nové smlouvy v Kristu. Tato nová smlouva však začala Kristovým prvním příchodem, pokračuje i nyní a bude dokončena při Kristově druhém příchodu.

Dalším příkladem je Exodus, kde se píše o Boží přítomnosti ve svatostánku v Mojžíšově době. Nový zákon učí, že Boží přítomnost je v Kristu ještě větší. Sám Ježíš byl Boží přítomností, která přebývala mezi námi při inauguraci jeho království. V pokračování království nyní Duch svatý přebývá v jednotlivých věřících a v církvi jako celku. A při dovršení dějin Boží sláva naplní vše, protože nové stvoření se stane jeho svatým příbytkem.

Druhá kniha Mojžíšova také ukazuje, jak Bůh porazil své nepřátele v Mojžíšově době. A Nový zákon učí, že Kristus porazil hřích a smrt. Kristus zahájil závěrečnou fázi této porážky jako mocný Boží bojovník při svém prvním příchodu. Církev nyní následuje Krista jako jeho armáda tím, že nosí plnou Boží výzbroj v duchovním boji. A až se Kristus vrátí ve slávě, dokončí svou velkou vesmírnou válku proti Božím nepřátelům.

V Exodu navíc Izraelci mířili do zaslíbené země, kde jim Bůh udělil dědictví. To byl jejich první krok k rozšíření Boží vlády po celé zemi. Nový zákon učí, že křesťané získávají své dědictví v Kristu. Kristus sám si zajistil dědictví při inauguraci svého království. Jako křesťané se i dnes těšíme ze zálohy na své dědictví v Duchu svatém. A až se Kristus vrátí, on - a my v něm - zdědí všechno.

Tyto a další širší souvislosti objasňují, jak výrazné zaměření knihy Exodus na Mojžíšovu trvalou autoritu stále platí i pro nás v Kristu. Stručně řečeno, Exodus vyzýval své původní posluchače, aby zůstali věrní Mojžíšově autoritě ve světle toho, co Bůh v jejich době konal. A Exodus nyní vyzývá nás, abychom zůstali věrní Mojžíšově autoritě ve světle všeho, co Bůh vykonal, koná a vykoná v Kristu.

Nyní, když jsme se dotkli některých úvodních úvah o knize Exodus, bychom se měli věnovat druhému hlavnímu tématu této lekce: struktuře a obsahu knihy.

STRUKTURA A OBSAH

Knihy Exodus se skládá ze čtyřiceti kapitol, které obsahují mnoho různých postav, prostředí a událostí. Najdeme v nich různé literární formy, jako je vyprávění, píseň, rodokmen, seznam, zákony, řeči, modlitby a pokyny. A právě díky této složitosti je někdy obtížné rozlišit hlavní oddíly, části a menší segmenty knihy. Dá se tedy říci, že Exodus lze nastínit mnoha způsoby. Ale základní strukturu a obsah knihy není těžké rozeznat, když si uvědomíme původní účel knihy.

Knihy Exodus má dvě hlavní části. První polovina, v 1:1-18:27, se zaměřuje na Mojžíše a vysvobození Izraele z Egypta na horu Sinaj. Druhá polovina, v 19:1-40:38, se zabývá Mojžíšem a přípravou Izraele na Kanaán na hoře Sinaj.

Podíváme se zejména na to, jak se tato dvě hlavní rozdělení zaměřují na Mojžíšovu trvalou autoritu nad druhou generací exodu. Začneme Mojžíšem a vysvobozením Izraele z Egypta na hoře Sinaj.

VYSVOBOZENÍ Z EGYPTA (EXODUS 1:1-18:27)

Mojžíš a vysvobození Izraele z Egypta začíná zaměřením na Mojžíšovu autoritu *před* vysvobozením Izraele. To najdeme v Exodu 1:1-4:31. V 5:1-18:27 se pak Mojžíš soustředí na události *během* vysvobození Izraele. Podívejme se nejprve na to, co nám Exodus říká o událostech před vysvobozením Izraele.

Před vysvobozením (1:1-4:31)

Události před osvobozením Izraele lze rozdělit do dvou částí. První část se týká Mojžíšova narození a výchovy, která začíná v 1:1 a pokračuje do 2:10. Poté se v 2:11-4:31 dozvídáme o Mojžíšově vzestupu do čela Izraele. Začneme příběhem Mojžíšova narození a výchovy.

Narození a výchova (1:1-2:10). Tyto verše se vyjadřují k případným námitkám proti Mojžíšově autoritě, které mohly vzniknout proto, že Mojžíš strávil své mládí na egyptských dvorech. Jak příběh začíná, faraon se obával vzpoury kvůli rostoucímu počtu Izraelců. Vymyslel tři prozíravé plány, jak kontrolovat izraelskou populaci. Jeho zavedení těžké práce však selhalo. Jeho příkaz porodním bábám, aby zabíjely izraelské chlapce při narození, selhal. A hlavně selhal jeho příkaz, aby izraelští chlapci byli utopeni v Nilu.

V těchto epizodách se objevuje ironie. Největší ironie se však objevuje, když faraonova vlastní dcera zmaří jeho poslední plán, když zachrání Mojžíše z Nilu. Ve 2:10 pak faraonova dcera dala Mojžíšovi jeho jméno se slovy: „Vždyť jsem ho vytáhla

z vody.“ V egyptštině nyní „Mojžíš“ znamenalo jednoduše „syn“, což pro většinu lidí znamenalo, že Mojžíš byl členem královského dvora. Faraonova dcera však jasně vysvětlila, že jméno Mojžíš vybrala proto, že znělo jako hebrejské sloveso מָשָׁה (*maša*), což znamená „vytáhnout“. V uších věrných Izraelitů tedy Mojžíšovo jméno nenaznačovalo, že je faraonovým synem. Jméno Mojžíš spíše zesměšňovalo faraona tím, že Izraeli připomínalo, jak faraonovy pokusy jim ublížit selhaly.

Vzestup do vedoucí pozice (2:11-4:31). Vyprávění o událostech před vysvobozením Izraele z Egypta se pak v 2:11-4:31 obrací od Mojžíšova narození a výchovy k otázkám Mojžíšova vzestupu do čela Izraele.

V Exodu 2:14 se jeden izraelský otrok postavil Mojžíšovi a zeptal se ho: „Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem nad námi?“ Celý tento oddíl odpovídá na tuto otázku tím, že vysvětluje, jak se Mojžíš stal autoritativním vůdcem Izraele. Odpověď na izraelitovu otázku se objevuje v šestistupňovém chiasmu, což je literární struktura, v níž se předchozí a pozdější oddíly nacházejí paralelně nebo se vzájemně vyvažují.

Nejprve Mojžíšův útěk z Egypta v Exodu 2:11-15 ospravedlňuje Mojžíše jako vůdce Izraele tím, že vysvětluje, že z Egypta utekl, protože zabil Egyptána na obranu izraelského otroka.

Za druhé, Mojžíš se v 2:16-22 spojil s midjánskou rodinou. Ve verši 22 je uvedeno, že jméno Mojžíšova syna bylo „Geršom“. Jak vysvětluje tento verš, toto jméno znělo jako hebrejský výraz גֵר שָׂם (*ger šam*), což znamená „tamní příchozí“. Toto jméno naznačovalo, že Mojžíš se mezi Midjánci cítil jako cizinec. Jinými slovy, nikdy neztratil ze zřetele svou pravou izraelskou identitu.

Třetí část v Exodu 2:23-25 poukazuje na Boží připomínku smlouvy. V tomto úseku Izraelité volali o pomoc a Bůh na to reagoval tím, že si vzpomněl na svůj slib daný izraelským patriarchům.

Čtvrtý segment odpovídá předchozímu oddílu. Kapitola 3:1-4:17 vypráví o Božím pověření Mojžíšovi u hořícího keře. Mojžíšovo vedení je zde ospravedlněno tím, že Bůh pamatoval na svou smlouvu s izraelskými patriarchy a povolal Mojžíše, aby vyvedl Izrael z Egypta do zaslíbené země.

Pátý oddíl v Exodu 4:18-26 odpovídá druhému oddílu Mojžíšova pobytu v rodině. Tento oddíl popisuje Mojžíšův odchod od midjánské rodiny. Úryvek se opět zaměřuje na Geršoma, protože Mojžíšovi se ho nepodařilo obřezat. V tomto úseku Bůh Mojžíšovi vyhrožuje, že ho zabije v souladu se svou smlouvou s Abrahamem v Genesis 17:10-14. Bůh se v tomto úseku snaží Mojžíše zabít. I tato událost však ukázala, že Bůh Mojžíšovo vedení podporuje. Víme to, protože Bůh reagoval milosrdně, když Zipora, Mojžíšova midjánská manželka, Geršoma obřezala.

A konečně, v rovnováze s Mojžíšovým úvodním útekem z Egypta, Exodus 4:27-31 uvádí Mojžíšův návrat do Egypta s Áronem. I zde je Mojžíšův vzestup do vůdčího postavení ospravedlněn. Ve 4:31 se dozvídáme, že Izraelité uvěřili Bohu a uctívali ho, protože jim poslal Mojžíše.

Poslechněte, způsob, jakým všichni vyprávíme příběhy, způsob, jakým kdokoli vypráví příběh, má začátek a konec, je tam příběh, je tam bod obratu a je tam příběh, který vede dolů, a to bude symetrické... Takže bychom neměli být překvapeni, když najdeme

tento druh symetrické struktury v biblickém vyprávění. Ve skutečnosti je to to, co bychom v biblickém vyprávění očekávali. Bibličtí vypravěči, bibličtí nárotoři si svůj materiál nevymýšlejí. Nemanipulují se svým materiálem, aby působil takto umělecky; je to prostě způsob vyprávění příběhů, který bychom očekávali. A očekávání, že to najdeme, znalost toho, jak vypravěcí zápletky funguje, nám dává nástroj, pokud jde o to, na co se máme dívat a co máme hledat.

- Dr. Gordon H. Johnston

Nyní, když jsme se zabývali Mojžíšem a vysvobozením Izraele z Egypta v období před vysvobozením Izraele, měli bychom se věnovat Mojžíšově činnosti *během* vysvobození Izraele v Exodu 5:1-18:27.

Během vysvobození (5:1-18:27)

Mojžíšova činnost během osvobození Izraele začíná jeho pobytem v Egyptě, který je popsán v Exodu 5:1-13:16. Poté se v Exodu 13:17-18:27 dozvídáme o Mojžíšově vedení při pochodu z Egypta na horu Sinaj. Podívejme se na Mojžíšovo působení v Egyptě.

V Egyptě (5:1-13:16). Mojžíšův pobyt v Egyptě je odpovědí na námitky, které se mohly objevit proti Mojžíšovi, protože jeho počáteční úsilí v Egyptě neúmyslně přispělo k utrpení Izraelitů.

V 5:1-6:27 čteme dvě paralelní sekvence, které zahrnují odmítnutí Mojžíšova vedení ze strany Izraele, Mojžíšův nářek a Boží ujištění. První sekvence se objevuje v 5:1-6:8. Izraelci odmítli Mojžíše, protože proti nim popudil faraona. Mojžíš pokorně naříkal. A Bůh ho ujistil o jeho povolání vést Izrael.

Druhá sekvence v 6:9-27 je podobná. Po druhém odmítnutí Mojžíše ze strany Izraele a po druhém Mojžíšově nářku však přichází Boží ujištění v podobě rodokmenu. Kapitola 6:13-27 sleduje Mojžíšovu a Áronovu linii od jejich předka Leviho až po Áronova vnuka Fínese. Lévi byl samozřejmě jedním z dvanácti izraelských patriarchů. A právě Fínes podle Numeri 25 a 31 vedl Izraelity ve věrné službě Bohu ve dnech druhé generace. Zde Bůh ujistil druhou generaci, že Mojžíš a Áron jsou praví Izraelité, pocházející z Jákobových kmenů. A ve Fínesovi mohli na vlastní oči vidět věrný odkaz Mojžíše a Árona a být ujištěni, že tito muži byli Bohem povoláni, aby je vedli.

Tím se dostáváme k druhé hlavní části Mojžíšova působení v Egyptě: Exodus 6:28-13:16: Boží zázračné soudy nad Egyptem. Tyto kapitoly ospravedlňují Mojžíšovu autoritu tím, že poukazují na jeho klíčovou roli v nadpřirozených Božích činech soudu nad Egyptany.

Úvodní soud nad hady se objevuje v 6:28-7:13. Áronova hůl se zázračně proměnila v hada a prokázala Boží moc nad Egyptem tím, že spolkla hady stvořené faraónovými kouzelníky. Po tomto úvodním zázraku se v Exodu 7:14-10:29 objevuje

série devíti soudů. Těchto devět soudů se rovnoměrně dělí do tří sérií, z nichž každá začíná Mojžíšovou konfrontací s faraonem u Nilu.

První série trvá od 7:14 do 8:19. Zahrnuje zázraky proměny vody v krev, žab pokrývajících zemi a komárů vystupujících z prachu. Druhá série trvá od 8:20-9:12 a pohromu much, pohromu na dobytku Egyptanů a pohromu vředů. Třetí série trvá od 9:13-10:29. Zahrnuje soudy krupobití, kobylek a tmy. Mojžíšova klíčová role ve všech těchto zázračných soudech ospravedlnila jeho autoritu jako vůdce Izraele. A konečně poslední soud o Velikonocích uzavírá tuto část v 11:1-13:16. Poté, co Bůh zabil všechny prvorozené syny v Egyptě, faraon konečně propustil Izrael.

Poté, co jsme se podívali na události, které se odehrály během vysvobození Izraele v Egyptě, bychom se měli zaměřit na způsoby, jakými Bůh také obhájil Mojžíšovu autoritu při pochodu z Egypta na horu Sinaj v Exodu 13:17-18:27.

Na pochodu (13:17-18:27). Navzdory potížím, které Izrael zažil při pochodu na Sinaj, je důležité si uvědomit, že Izrael neopustil Egypt nepřipravený. V Exodu 13:18 se výslovně píše, že Izraelité opustili Egypt „vyzbrojeni k boji“. Ve světle tohoto vojenského tématu je celý tento oddíl charakterizován konflikty s jinými národy a potřebou vody a potravin pro izraelské vojsko.

Izraelský pochod v bitevním šiku se dělí na čtyři hlavní úseky. První segment se zabývá obhajobou Mojžíšovy autority u moře v 13:17-15:21. V Exodu 14:31, poté co Izrael přešel moře po suché zemi, čteme toto Mojžíšovo ospravedlnění:

Lid se bál Hospodina a uvěřil Hospodinu a jeho otroku Mojžíšovi (Exodus 14:31).

Tento verš důrazně představuje hlavní body tohoto úseku. Izraelské vojsko se „bálo Hospodina Boha a důvěřovalo mu“. A důvěřovali také „Mojžíšovi, jeho služebníku“. Původním posluchačům Exodu bylo toto poselství samozřejmě jasné. I oni měli ve své době důvěřovat Bohu a Mojžíšovi.

Poté se izraelské vojsko vydalo na pochod do pouště Šúr (15:22-27). Na poušti Šúr lid zpochybnil Mojžíšovu autoritu tím, že proti Mojžíšovi reptal, protože voda, kterou našel, se nedala pít. Bůh tedy povýšil Mojžíše jako vůdce Izraele tím, že mu poskytl kus dřeva, který vodu vyléčil.

Ve třetím oddíle, v 16:1-36, Izraelci dorazili na poušť Sin. Na poušti Sin Izraelci opět zpochybnili Mojžíšovo vedení tím, že reptali proti Mojžíšovi a Áronovi. Tentokrát však Mojžíš v 7. verši trvá na tom, že ve skutečnosti reptají proti *Bohu*. A Bůh Mojžíše ospravedlnil tím, že Izraelci poskytl křepelky jako potravu a pravidelně jim dával manu.

Bůh potvrzuje Mojžíšovu autoritu tím, že se stará o potřeby lidu na poušti. Přestože reptají proti Mojžíšovi a proti Hospodinu, Bůh jim milostivě poskytuje vodu ze skály, poskytuje jim manu z nebe, a to vše nejen z otcovské péče o ně, ale také proto, aby potvrdil, že Mojžíš je skutečně ten, koho poslal... My jako křesťané často nepřemýšlíme o tom, že bychom věřili v člověka, že bychom vkládali svou víru v člověka, ale zde je případ, kdy je lid skutečně vyzván, aby vložil svou víru nejen v Hospodina, ale v Mojžíše jako Hospodinův nástroj

a zástupce v tomto případě. To jsme viděli i na zadní straně Rudého moře, když Bůh mocně zvítězil nad egyptskými vojsky a prošel mořem. Tam, na druhé straně moře, se píše, že lid se radoval a chválil Boha a že vložil svou víru v Boha a v Mojžíše.

- Prof. Thomas Egger

Čtvrtým a posledním místem, kam Izrael táhl, byl Refidim v Exodu 17:1-18:27. Tento poměrně dlouhý úsek se dělí na tři epizody. Nejprve v Exodu 17:1-7 lid zkoušel Boha, když opět reptal kvůli vodě. V reakci na to Bůh přikázal Mojžíšovi, aby s sebou vzal starší na horu Sinaj. Tam Bůh přikázal Mojžíšovi, aby udeřil do skály, a vytryskla voda. Navzdory tomuto zázraku se však Izraelci s Bohem hádali ještě více. V 7. verši se vyzývavě ptali: „Je Hospodin uprostřed nás, nebo není?“ Následující dvě epizody tuto záležitost ukončily.

Abychom pochopili, jak tyto epizody odpovídají na tuto otázku, musíme si uvědomit něco, co Izraelci dobře znali. V Genesis 12:3 Bůh Abrahamovi slíbil, že požehná všem, kdo Izraeli požehnají, a prokleje všechny, kdo je proklejí. V souladu s tímto slibem tedy Bůh v Exodu 17:8-16, když Amálekovci napadli Izrael, porazil je a Amálekovce proklel.

V závěrečném díle této části, v 18:1-27, pak Jetro přišel k Mojžíšovi v pokoji. Protože Jetro Izraelcům požehnal, byl Jetro požehnán Bohem. Tyto dvě události nade vší pochybnost ukázaly, že Bůh je mezi Izraelity přesně tak, jak slíbil Abrahamovi. Když izraelské vojsko následovalo Mojžíše, dostalo se mu ochrany mocné Boží přítomnosti.

Zatím jsme viděli, jak se struktura a obsah Exodu nejprve zabývá Mojžíšovou autoritou, když se zaměřuje na Mojžíše a vysvobození Izraele z Egypta na horu Sinaj. Nyní bychom měli přejít k druhé polovině knihy v Exodu 19:1-40:38. Tyto kapitoly ukazují Mojžíšovu autoritu tím, že se věnují přípravě Mojžíše a Izraele na Kanaán na hoře Sinaj.

PŘÍPRAVA NA KANAÁN (EXODUS 19:1-40:38)

Většina studentů Bible ví, co se stalo Mojžíšovi a Izraelcům, když tábořili na úpatí hory Sinaj - jak jim Bůh dal svůj zákon a svůj stánek. V Exodu se však dozvídáme jen několik věcí, které se tam skutečně staly. Víme to, protože kniha Leviticus nám vypráví o několika dalších věcech, které se tehdy udály. Z tohoto důvodu víme, že tyto kapitoly jsou velmi výběrové. Byly vytvořeny tak, aby zdůraznily určité pohledy na tyto události. A jak uvidíme, zaměřují se zejména na to, jak Bůh na hoře Sinaj projevil Mojžíšovu autoritu nad Izraelem.

Příprava Mojžíše a Izraele na Kanaán se dělí na dvě hlavní části. První oddíl se objevuje v Exodu 19:1-24:11 a zabývá se Mojžíšovou autoritou a smlouvou s Izraelem. Druhý oddíl v 24:12-40:38 zdůrazňuje Mojžíšovu autoritu a izraelský stánek. Podívejme se na izraelskou smlouvu.

Izraelská smlouva (19:1-24:11)

Záznam o izraelské smlouvě nyní odpovídá na zásadní otázku pro původní publikum knihy Exodus: Proč by se měla druhá generace exodu podřídit zákonu smlouvy, který jejich předkové obdrželi od Mojžíše na hoře Sinaj? Proč by se neměli vydat jinou cestou?

Kapitoly věnované izraelské smlouvě odpovídají na tuto otázku ve čtyřech krocích. Nejprve v Exodu 19:1 až do začátku osmého verše nacházíme iniciaci smlouvy Izraele s Bohem.

Uzavření smlouvy (19:1-8a). V těchto verších jsou uvedeny základní podmínky Mojžíšovy smlouvy: Bůh projevil Izraelitům přízeň, vyžadoval od nich věrnost, a pokud ho budou poslouchat, budou požehnáni. Exodus 19:8 uzavírá tuto epizodu nadšenou a jednomyslnou odpovědí Izraele: „Uděláme všechno, co Hospodin řekl.“ A pointa byla samozřejmě jasná; posluchači druhé generace Exodu měli napodobit své předky. Měli by se znovu přihlásit k Boží smlouvě prostřednictvím Mojžíše se stejným nadšením.

Důvěra Izraele v Mojžíše (19:8b-20:20). Druhý krok Mojžíšovy autority a smlouvy Izraele se zaměřuje na důvěru Izraele v Mojžíše jako prostředníka Boží smlouvy. Začíná v Exodu 19 v druhé polovině 8. verše a pokračuje až do 20:20. Jistě si vzpomínáte, že v Exodu 19:9 Bůh dal Mojžíšovi tento slib:

Přijdu k tobě v hustém oblaku, aby lid slyšel, když s tebou budu mluvit, a aby ti navždy věřili (Exodus 19:9).

Všimněte si, že Bůh řekl, že se zjeví na hoře Sinaj a bude mluvit s Mojžíšem, aby „lid ... [vždy] věřil [Mojžíšovi]“. Následující scény pak vysvětlují, jak Bůh tento slib dodržel.

Hlavní část tohoto kroku tvoří dvě paralelní řady Božích pokynů, Mojžíšova poslušnost a Boží teofanie. První série se objevuje v 19:10-19, kde Bůh Mojžíšovi nařídil, aby připravil Izrael na setkání s Bohem. Mojžíš Boží pokyn uposlechl a výsledkem byla dramatická teofanie na hoře Sinaj - slavný, viditelný a slyšitelný projev Boží přítomnosti na této hoře.

Pak čteme druhou sérii v Exodu 19:20-25. Bůh opět nařídil Mojžíšovi, aby připravil lid, a Mojžíš poslechl. V důsledku toho se ve 20:1-17 vyprávění vrací k teofanii na hoře Sinaj, kde Bůh vyslovil Desatero, aby je slyšel celý Izrael.

V rovnováze s Božím slibem v úvodní části této kapitoly Exodus 20:18-20 vysvětluje, že Boží slib daný Mojžíšovi se naplnil. Tyto verše líčí, jak Izraelci poté, co uslyšeli Boží hlas z hory, byli tak vyděšení, že žádali, aby k nim Bůh přestal mluvit přímo. Prosili Mojžíše, aby k nim mluvil Božím jménem. Důsledek této žádosti pro posluchače druhé generace je dostatečně jasný. Jejich vlastní předkové se obraceli na Mojžíše jako na prostředníka Božího smluvního zákona a oni by se měli obracet také.

Mojžíšův smluvní zákon (20:21-23:33). Třetí krok této části o Mojžíšově autoritě a izraelské smlouvě se nachází v Exodu 20:21-23:33. Tyto kapitoly představují obsah Mojžíšova smluvního zákona. Celý tento krok obhajuje Mojžíšovu autoritu tím, že poznamenává, že sám Bůh přikázal Mojžíšovi, aby zákon Izraeli vydal.

Tento krok je uveden v 20:21-26. Zde Bůh pověřil Mojžíše, aby Izraeli sdělil své zákony pro uctívání - pokyny týkající se model a oltářů. Tyto verše do značné míry rozvíjejí první dvě z Desatera. Následně Bůh v 21:1-23:33 pověřil Mojžíše, aby Izraeli sdělil obsah Knihy smlouvy.

Abychom pochopili, jak měla Kniha smlouvy v Izraeli fungovat, je důležité si uvědomit, že v Exodu 21:1 Bůh popsal Knihu smlouvy tímto způsobem:

A toto jsou nařízení, která jim předložíš (Exodus 21:1).

Hebrejský výraz, který se zde překládá jako „zákony“, je חֻמֹּת (hammishpatim). Tento výraz má konotaci „právních rozsudků“ nebo toho, co bychom mohli nazvat „zákony o případech“. Toto označení pro Knihu smlouvy nám dává jasnou orientaci na dvojí Boží smluvní zákon prostřednictvím Mojžíše. Desatero v podstatě fungovalo v Izraeli jako zákonné zákony neboli obecné právní zásady. A Kniha smlouvy představovala právní precedenty týkající se nejrůznějších témat, jimiž se měli řídit izraelští soudci. Mnohé z těchto precedentů se podobají druhům zákonů v *zákoníku* a dalších právních kodexech starověkého Blízkého východu. Tyto zákoníky a Kniha úmluvy byly určeny soudcům, aby je uplatňovali u soudů svých národů.

Kniha smlouvy má mnoho paralel s jinými právními kodexy, které máme k dispozici na starověkém Blízkém východě od konce třetího tisíciletí až do druhého tisíciletí př. n. l. Liší se tím, že je v kontextu smlouvy. Chamurapiho zákoník je nejznámější z nich, nejrozsáhlejší z těchto právních kodexů... Způsob, jakým jsou zákony formulovány ve schématu „jestliže - pak“ - přičemž „pak“ obvykle udává občanskoprávní sankci za danou situaci - je velmi podobný tomu, jak jsou formulovány zákony v Exodu 21:1 až, myslím, asi 22:16, myslím, že je to v jakési struktuře „jestliže - pak“, která byla nazvána kazuistickou formou, formou kazuistického práva. Když se dostaneme ke skutečným detailům, rozdíly mezi starověkou izraelskou společností a společností starověkého Babylonu, řekněme městského státu v Mezopotámii, jsou velmi odlišné. Městský stát v Babylonii, stejně jako Babylon, je velmi rozvrstvená společnost, která má svobodné osoby, osoby narozené jako svobodné, a na další úrovni prosté lidi a pak otroky. Má také velmi diferencované hospodářství s různými ekonomickými rolemi ve společnosti. Je zde silný chrámový komplex, který hraje roli v celé ekonomice. Palác, královský palác, je významným faktorem ve struktuře společnosti. A je to téměř jako feudální společnost, jakou si představujeme ve středověké feudální společnosti. Izraelská společnost je mnohem rovnostářštější, ne v moderním individualistickém smyslu, ale je

založena na agrárním hospodářství a kmenové organizaci držby půdy. Není zde tedy stejný rozdíl, není zde stejná společenská stratifikace, jakou najdeme řekněme v Chammurapiho zákoníku.

- Dr. Douglas Gropp

Ratifikace smlouvy (24:1-11). Ve čtvrtém a závěrečném kroku Mojžíšovy autority a izraelské smlouvy je v Exodu 24:1-11 zaznamenána ratifikace smlouvy. Tento čtvrtý krok završuje to, co začalo iniciováním smlouvy v Exodu 19:1 až do začátku 8. verše. Všimněte si zejména toho, že Exodus 24:3 a 7 jsou ozvěnou verše 19:8, kde Izrael jednohlasně opakuje svůj závazek plnit vše, co Bůh přikázal.

Kromě toho poslední scéna tohoto kroku popisuje, jak vůdci Izraele vystoupili na horu Sinaj, spatřili Boha a jedli a pili s ním v podivuhodné harmonii. Úžasnost této scény pokoje a harmonie s Bohem měla rozptýlit jakékoli váhání, které mohli mít původní posluchači Exodu. Jak mohli zažít pokoj a harmonii s Bohem? Jedině tak, že ve své době uznali trvalou autoritu Božího smluvního zákona prostřednictvím Mojžíše.

Nyní, když jsme prozkoumali Mojžíše a přípravu Izraele na Kanaán na hoře Sinaj při pohledu na izraelskou smlouvu v Exodu 19:1-24:11, měli bychom se zaměřit na poslední hlavní bod Exodu. Důraz na Mojžíšovu autoritu a na izraelský stánek se objevuje v Ex 24:12-40:38. Tyto kapitoly podporují Mojžíšovu trvalou autoritu tím, že se zaměřují na klíčovou roli, kterou sehrál při zřizování Božího stánku.

Izraelský stánek (24:12-40:38)

Většina studentů Bible si myslí, že izraelský svatostánek byl jen kaplí pro bohoslužby, ale nedávné archeologické nálezy jasně naznačují, že šlo o mnohem víc. Ve starověkém Egyptě bylo zvykem, že faraoni vycházeli do boje se svými vojsky. Když tak činili, žili ve složitých stanových stavbách, takřka jako pojízdných palácích. Tyto královské válečné stany se skládaly z krytých vnitřních a vnějších místností, které byly obklopeny nádvořím. V těchto stanech armády vzdávaly hold svému králi a dostávaly od něj pokyny. Podle stejného vzoru představuje Exodus Boží stánek jako něco víc než jen kapli pro uctívání. Byl to jeho královský válečný stan. A jako takový byl místem, kde izraelská armáda vzdávala hold svému božskému králi a kde izraelský božský král zjevoval izraelské armádě své pokyny.

Pokyny pro příbytek (24:12-31:18). Záznam o Mojžíšově autoritě a izraelském příbytku se dělí na tři hlavní části. První část, Ex 24:12-31:18, tvoří Boží pokyny Mojžíšovi ohledně příbytku. Boží pokyny pro příbytek začínají v Exodu 24:12-18 Boží výzvou, aby Mojžíš přijal Desatero na kamenných deskách. Konkrétní Boží pokyny pro příbytek se pak objevují v 25:1-31:17. Tyto pokyny podrobně popisují vybavení a architekturu stánku. Bůh také nadiktoval pokyny pro personál a postupy při stavbě stánku s pokyny pro kněze, řemeslníky a kvalifikované dělníky. Dal také přímé pokyny týkající se týdenní soboty. Počet a délka těchto podrobností odráží důležitost dodržování určitých protokolů v Božím královském válečném stanu. Po tomto hlavním souboru pokynů pak v Exodu 31:18 nacházíme Mojžíšovo úspěšné přijetí kamenných desek

obsahujících Desatero. Tím Boží pokyny pro stánek končí.

V této části Bůh několikrát výslovně poukázal na skutečnost, že jeho pokyny nebyly určeny pouze Izraelitům na hoře Sinaj. Byly určeny také posluchačům druhé generace knihy Exodus. Na místech, jako je Ex 27:21; 28:43; 29:9 a 42; 30:21 a 31:16, Bůh použil několik variant slovního spojení „trvalé nařízení pro budoucí generace“. Tím naznačoval, jak mají různé aspekty jeho pokynů pro příbytek dodržovat budoucí generace. Smysl těchto poznámek pro původní posluchače byl samozřejmě jasný. Měli dodržovat Boží pokyny pro příbytek i ve své době.

Existuje řada paralel, zejména v technologii sestavení svatostánku, jak je popsána v knize Exodus, jak může být sestaven s tyčemi, stojany a podobně, a pak rozebrán a přenesen, takže se stává skutečně mobilním. Existují k tomu paralely v Egyptě v mnoha různých obdobích, ale nejvýraznější paralelou je reliéf Ramsese II. v jeho bitvě u Kadeše v chrámu v Abú Simbelu, který připomíná tuto bitvu u Kadeše, kterou podle svého tvrzení vyhrál, ale většina badatelů si myslí, že tak trochu měl štěstí, že vyvázl živý. Na stěně chrámu v Abú Simbelu je však reliéf, který zobrazuje jeho vlastní stan, jeho vlastní válečný stan, a ten má přesně stejné rozměry jako svatostánek s jakousi čtvercovou vnitřní místností, což musel být jeho trůnní sál, a pak delší chodbou, která byla dvakrát delší než vnitřní místnost, a mimo ni je obdélníkový dvůr, podobně jako obdélníkový dvůr kolem svatostánku. Na reliéfu také vidíme, že čtyři oddíly jeho vojska jsou umístěny na čtyřech stranách jeho tábora, podobně jako je to popsáno v knize Numeri. Stánek je obklopen nejprve levity a pak čtyřmi skupinami po třech kmenech na všech čtyřech stranách.

- Dr. Douglas Gropp

Selhání a obnova (32:1-34:35). Po Božích pokynech týkajících se stánku Mojžíš na úpatí hory Sinaj v Exodu 32:1-34:35 vypráví o selhání a obnově Izraele. Tyto kapitoly se dělí do tří hlavních kroků. V 32:1-35 čteme o tom, že Izraelci porušili smlouvu s Bohem tím, že se na hoře Sinaj klaněli zlatému teleti. Tyto kapitoly ospravedlňují Mojžíšovu autoritu, protože Mojžíš se s Izraelem úzce ztotožnil a přimlouval se za něj. Mojžíš s nasazením vlastního života zprostředkoval a získal Boží přízeň vůči Izraeli. A Bůh tento národ zcela nezničil.

Druhý krok této části, Exodus 33:1-23, se pak věnuje hrozbě Boží nepřítomnosti. Poté, co Bůh souhlasil s tím, že národ okamžitě nezničí, přikázal Mojžíšovi, aby postupoval vpřed. Bůh však pohrozil, že svou přítomnost odstraní, protože by mohl Izrael po cestě zničit. Mojžíš se však opět ztotožnil s národem, úspěšně se za Izrael přimlouval a hrozbu Boží nepřítomnosti odstranil.

Třetí krok tohoto oddílu v 34:1-35 zahrnuje obnovení Boží smlouvy s Izraelem. Bůh obnovením své smlouvy potvrdil, že půjde s Izraelem směrem ke Kanaánu. A tato kapitola vyzdvihuje Mojžíše jako vůdce Izraele tím, že informuje o jeho účinných přimlouváních během obnovy smlouvy.

Dokončení stánku (35:1-40:38). Oddíl o Mojžíšově autoritě a izraelském stánku konečně uzavírá dokončení stánku v Exodusu 35:1-40:38. Tyto kapitoly začínají připomenutím týdenní soboty v 35:1-3. Na začátku kapitoly se píše o sobotě. Poté Bůh pověřil Mojžíše stavbou a provozem svatostánku v 35:4-39:43. Mojžíšovi je svěřen úkol postavit a provozovat svatostánek. Exodus 40:1-33 popisuje vlastní stavbu stánku. Podrobnosti v těchto verších ukazují, jak stavba stánku, Božího královského válečného stanu, dokonale odpovídala předchozím Božím pokynům. A tento oddíl končí ve 40:34-38 Božím požehnáním Izraeli v reakci na dokončení stánku.

Tato závěrečná scéna Božího požehnání Izraeli se opět zaměřuje na Mojžíšovu autoritu. Povzbuzuje původní posluchače, aby se Mojžíšovi podřídili a dodržovali všechny protokoly Božího příbytku, aby i oni obdrželi Boží požehnání. Poslechněte si Exodus 40:36-38, poslední verše knihy:

Když se zvedl oblak z příbytku, synové Izraele vyráželi ke všem svým denním pochodům. A když se oblak nezvedl, nevyrazili, dokud se nezvedl. Neboť Hospodinův oblak byl nad příbytkem ve dne a oheň byla na něm v noci před očima celého domu Izraele po všechny jejich denní pochody (Exodus 40:36-38).

Mojžíš uzavřel svou knihu tímto slavným shrnutím cesty Izraele do Kanaánu. Poukázal na to, že Boží přítomnost zůstala zachována, protože první generace se podřídila Mojžíšovým pokynům ohledně stánku. Posluchači druhé generace mohli vidět velkolepou Boží přítomnost na vlastní oči. A pokud doufali, že s nimi Boží přítomnost zůstane i při cestě za dobytím zaslíbené země, museli se podříditi Mojžíšovým pokynům pro příbytek - pokynům pro královský válečný stan jejich božského krále.

Nyní, když jsme prozkoumali některé úvodní úvahy a strukturu a obsah Exodu, bychom se měli věnovat třetímu hlavnímu tématu: hlavním tématům této knihy. Jaká nejdůležitější témata Exodu ovlivnila život původních posluchačů? A jak by se tato hlavní témata měla vztahovat na dnešní Kristovy následovníky?

HLAVNÍ TÉMATA

V této lekci jsme si ukázali, jak byla kniha Exodus koncipována, aby zdůraznila Mojžíšovu trvalou autoritu nad Izraelem. Jakkoli je toto téma důležité, vždy musíme mít na paměti, že není *jiným* tématem knihy. Písmo sice buduje argumentaci pro Mojžíšovu autoritu, ale činí tak tím, že upozorňuje na řadu dalších otázek, které s tímto výrazným, jednotícím tématem souvisejí.

Exodus vlastně splétá tolik různých témat, kromě Mojžíšovy autority, že bychom jej mohli shrnout mnoha a mnoha různými způsoby. Jednou z nejužitečnějších strategií, jak shrnout hlavní témata knihy, je však prozkoumat, jak tato kniha zdůrazňuje Boží království. To je téma, které se táhne celou Biblií, a dokonce dosahuje svého vrcholu

v Novém zákoně, takže je to pro nás důležité téma, kterému se v této knize věnujeme. Moderním křesťanům někdy tento aspekt Exodu uniká, ale všichni víme, že Exodus pojednává o době, kdy Bůh na hoře Sinaj zformoval Izrael v *dobrou víru* v národ, a o době, kdy ho připravoval na to, aby se stal královstvím v zaslíbené zemi a později pak po celém světě. A tak můžeme v knize vidět tento důraz na Boží království, ale jedním z nejlepších způsobů, jak to vidět, je podívat se na to, jak Exodus charakterizuje Boha. Bůh je v knize Exodus hlavní postavou a kniha toho o Bohu hodně říká, ale především zdůrazňuje, že Bůh je králem Izraele.

- Dr. Richard L. Pratt, Jr.

Exodus je první knihou v Písmu, kde se *výslovně* mluví o Bohu jako o králi. V Exodu 15:1-18, poté co Izraelité přešli Rudé moře po suché zemi, Mojžíš a Izraelité zpívali Hospodinu píseň. Tělo písně spojuje zkušenosti první a druhé generace exodu. Zaměřuje se na minulé Boží vysvobození Izraele z Egypta a také na budoucí úspěch Izraele při dobývání a osídlování Kanaánu. Zajímavé je, že Mojžíšova poslední slova u moře spojují jak minulé vysvobození z Egypta, tak budoucí dobytí a osídlení Kanaánu pod Boží královskou vládou. Poslechněte si Exodus 15,18, kde Mojžíš těmito slovy spojil celou svou chválu Boha:

Hospodin bude kralovat navěky a navždy (Exodus 15:18).

Jak tento verš naznačuje, Boží mocné činy pro obě generace exodu ukázaly jeho slávu jako božského krále Izraele, toho, který „kraluje na věky a navždy“.

V tomto světle bude užitečné uspořádat hlavní témata Exodu tak, že se zamyslíme nad čtyřmi způsoby, jak Exodus zdůrazňoval Boží kralování v Mojžíšových dnech. Nejprve prozkoumáme Boha jako královského strážce smlouvy Izraele v Exodu 1:1-4:31. Pak se podíváme na to, jak se Bůh chová k Mojžíšovi. Za druhé uvidíme, jak Exodus věnuje zvláštní pozornost Bohu jako vítěznému královskému válečníkovi Izraele v Exodu 5:1-18:27. Dále se budeme věnovat tématu Boha jako královského zákonodárce smlouvy v Exodu 19:1-24:11. A nakonec se budeme zabývat tématem Boha jako současného bojovníka Izraele v Exodu 24:12-40:38. Podívejme se na každé z těchto témat, začněme Bohem jako královským strážcem smlouvy.

STRÁŽCE SMLOUVY (1:1-4:31)

Ačkoli se téma Boha jako královského strážce smlouvy Izraele objevuje v celé knize Exodus, je zdůrazněno především v Exodu 1:1-4:31. Tyto kapitoly převypravují události od doby před Mojžíšovým narozením až po Mojžíšův nástup do čela Izraele. Poslechněte si například Exodus 2:24, kde čteme:

Bůh uslyšel jejich sténání a připomenul si svou smlouvu s Abrahamem, s Izákem a s Jákobem (Exodus 2:24).

Tento verš je důležitý, protože kromě krátké poznámky, že Bůh požehnal porodním bábám, které se ho bály, je to poprvé, kdy se v Exodu zmiňuje Bůh. Exodus tedy od počátku představuje Boha jako královského strážce smlouvy, jako toho, kdo „pamatuje na svou smlouvu“.

Kdykoli se Písmo zmiňuje o Bohu a jeho smlouvách, implicitně se zaměřuje na něj jako na božského krále Izraele. V biblických dobách Bůh uzavíral smlouvy s lidmi podobně jako velcí králové na starověkém Blízkém východě s jinými národy. Dnes tyto mezinárodní smlouvy často nazýváme smlouvy typu „vazal-leník“. V těchto smlouvách uzavírali větší králové neboli leníkové (suzeréni, majitelé léna, půdy) slavnostní dohody s menšími králi neboli vazaly a jejich národy. Izraelité chápali, že Bůh jako věrný *strážce smlouvy* Izraele je také jejich božským králem. A svou smlouvu s izraelskými patriarchy naplnil svým jednáním za Mojžíše. Boží smlouva s Mojžíšem tedy nebyla v rozporu s jeho dřívějšími smlouvami s izraelskými patriarchy. Naopak, byla jejich naplněním. Poslechněte si tento důraz v Exodu 3:14-15, kde Bůh Mojžíšovi zjevil své jméno.

Bůh Mojžíšovi odpověděl: JSEM, KTERÝ JSEM. A pokračoval: Toto řekneš synům Izraele: JSEM mě poslal k vám... Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův mě poslal k vám (Exodus 3:14-15).

Všimněte si, že Bůh řekl Mojžíšovi, aby ho Izraelcům v Egyptě představil třemi různými jmény: „JSEM, KTERÝ JSEM“, „JÁ JSEM“ a „Hospodin“.

Abychom pochopili, jak tato jména souvisejí s Bohem jako královským strážcem smlouvy, musíme si uvědomit, že všechna tři jména jsou obměnou téhož hebrejského slovesa הָיָה (*hayah*). Toto slovo se nejčastěji překládá některým z tvarů slovesa „být“. Je snadné si všimnout, že „JSEM, KTERÝ JSEM“ - nebo „budu, který budu“, jak lze hebrejsky přeložit - a kratší forma „jsem“ nebo „budu“ zahrnují tvary první osoby tohoto slovesa. Jméno překládané jako „Hospodin“ však vyžaduje trochu více vysvětlení.

Výraz „Hospodin“ překládá takzvané božské tetragramaton, čtyřpísmenné hebrejské jméno Boha, které se často přepisuje jako „*JHVH*“. Nedávné archeologické nálezy naznačily, že tento termín by se měl vyslovovat „Jahve“. Jahve se nejčastěji překládá jako „Pán“. Ve skutečnosti se však jedná o tvar třetí osoby slovesa „*hayah*“ a lze jej přeložit jako „on je“ nebo „on bude“. Ve skutečnosti, podle určitých konvencí hebrejského jazyka, to pravděpodobně znamená „on způsobuje, aby byl“ nebo „on způsobí, aby byl“. Stejně tak lze „JSEM, KTERÝ JSEM“ přeložit jako „*způsobuji*, aby bylo to, co *způsobuji*, aby bylo“. A „JÁ JSEM“ lze přeložit jako „*způsobuji*, že je“.

Za předpokladu, že toto chápání je správné, v těchto verších jméno Jahve a s ním spojená jména přímo poukazují na skutečnost, že Bůh *způsobuje*, že se jeho smluvní zaslíbení stávají *skutečností*. Jinými slovy, plnil své smluvní sliby dané izraelským patriarchům tím, že je uváděl v život.

Není těžké pochopit, proč Mojžíš zdůrazňoval, že Bůh věrně plní své smluvní sliby. V Genesis 15:14 Bůh slíbil, že vysvobodí Izrael z útrap v cizí zemi. Mojžíšovi posluchači potřebovali vědět, že Bůh tento slib plní i v jejich době. Potřebovali vidět, že

každé požehnání v jejich minulosti, přítomnosti i budoucnosti je výsledkem toho, že jejich božský král dodržuje smlouvu s jejich patriarchy.

V mnoha ohledech to platí i pro Kristovy následovníky. Bůh dodržuje smlouvy, které uzavřel s izraelskými patriarchy, i v *naší* minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Pasáže jako Lukáš 1:68-73 nás učí, že konečné naplnění Boží smlouvy s Abrahamem začalo při inauguraci Kristova království, během jeho prvního příchodu. Kromě toho nám pasáže jako Galatským 3:15-18 říkají, že během pokračování Kristova království musíme i nadále důvěřovat Bohu a jeho zaslíbením daným Abrahamovi. Také verše jako Římanům 4:13 učí, že při dovršení Kristova království bude slavná věčná odměna, kterou obdržíme v Kristu, naplněním Božího zaslíbení izraelským patriarchům.

Jsme v Kristu. Kristus je dědicem Abrahamovy smlouvy. A Bůh svou smlouvu s Abrahamem nezklame. Tyto a podobné aplikace na náš svět vyplývají z každé pasáže v knize Exodus, která zjevuje Boha jako krále Izraele dodržujícího smlouvu.

Kniha Exodus ukazuje, že Bůh je vždy věrný své smlouvě, protože i když se Izraelci vzbouřili proti Mojžíšovi a nectili to, co s nimi Bůh v minulosti udělal, Bůh dodržel své sliby, že je vysvobodí. Bůh by se kvůli jejich vzpouře nevzdal, ale musel dosáhnout cíle, který si stanovil, aby je vysvobodil. A tento cíl, který si Bůh stanovil pro nás všechny, nás má přiblížit k němu. Bez ohledu na to, jak moc se od Boha vzdalujeme, Bůh se snaží a stále nás k němu přibližuje. Bez ohledu na to, jak moc jsme rozbití, on se k nám přibližuje, aby nás mohl napravit a aby nás mohl přivést zpět domů. Kniha Exodus je tedy odrazem života, ke kterému nás Bůh povolal. A on je tu proto, aby nás vysvobodil. Kniha Exodus je vlastně knihou doručení. Lidé padli a je třeba je vysvobodit, a to děláme každý den. A Bůh to dělá. Specializuje se na to, že nás k sobě přitahuje blíž, i když před jeho milostí utíkáme.

- Rev. Dr. Cyprian K. Guchienda

Kromě hlavního tématu Boha jako královského strážce smlouvy Izraele bychom si měli všimnout důrazu na Boha jako vítězného královského bojovníka Izraele v Exodu 5:1-18:27.

VÍTĚZNÝ BOJOVNÍK (5:1-18:27)

Archeologické nálezy ve všech velkých říších Mojžíšovy doby ukazují, jak běžné bylo spojení božského a lidského kralování s vítězstvím ve válce. Takže i nepatrná narážka na Boha jako na vítězného izraelského válečníka znamenala, že je také vítězným izraelským králem.

Nejprve se podíváme na Boha jako na vítězného královského bojovníka Izraele, když byl Mojžíš v Egyptě. Poté budeme toto téma zkoumat v době, kdy Mojžíš a Izraelité byli na pochodu z Egypta na Sinaj. Začneme Mojžíšem v Egyptě.

V Egyptě

Toto téma se objevuje v celé Druhé knize Mojžíšově, ale můžeme si ho všimnout zejména během osvobození Izraele v 5:1-13:16. Boží zázračné soudy nad Egyptem nejen ospravedlnily Mojžíšovu autoritu, ale také ukázaly Boží vítězství jako královského bojovníka Izraele.

V Exodusu 12:12 Bůh shrnul význam svého největšího soudu, soudu o velikonocích, takto:

A té noci projdu egyptskou zemí a pobiji v egyptské zemi všechno prvorozené od lidí až po dobytek. Vykonám soudy nad všemi bohy Egypta. Já, Hospodin (Exodus 12:12).

Všimněte si, že v tomto verši Bůh prohlásil: „Já (jsem) Hospodin“ nebo „Já (jsem) [Jahve]“. Bůh se zde opět označil za toho, kdo pamatuje na svou smlouvu tím, že způsobuje její naplnění. Jako vítězný královský válečník Izraele se chystal „pobít všechno prvorozené od lidí až po dobytek“. Jinými slovy, chystal se zničit Egyptany a jejich společnost, protože se sami stali jeho nepřáteli. A spolu s tímto lidským důrazem by Bůh „vynesl soud nad všemi egyptskými *bohy*“. Porazil by falešné bohy, zlé duchy, které Egyptané uctívali.

Tuto dualitu můžeme vidět v Jahveho zázračných soudech nad faraonem a Egyptany. Většina těchto soudů, ne-li všechny, přinesla také vítězství nad jedním nebo více egyptskými falešnými bohy. Například když se Áronova hůl proměnila v hada a spolkla hady faraonových mágů, nebylo to jen vítězství nad faraonem. Bylo to vítězství nad božskou mocí symbolizovanou kobrou, která zdobila faraonovu korunu. Když Bůh proměnil Nil v krev, demonstroval tím svou moc nad egyptskými bohy a bohyněmi, kteří byli s Nilem spojeni, jako byli Hapi, Sepek, který na sebe vzal podobu krokodýla, Chnum a Hatmehyt, jehož symbolem byla ryba. Žabí mor ukázal boží moc nad Hekhet, egyptskou bohyní zobrazovanou jako člověk s žabí hlavou. Žádný egyptský bůh nebyl s žabí jednoznačně spojen. Vědci však předložili řadu návrhů, například Geb, bůh země. Tento mor také mohl sloužit k ponížení egyptských kněží a mágů. Mor much mohl být namířen proti bohu Khepremu, který je často zobrazován jako létající brouk. Smrt hospodářských zvířat ukázala boží moc nad řadou bohů zobrazovaných jako býci, jako byli Apis, Buchis, Mnevis, Ptah a Re, stejně jako Isis, královna bohů a Hathor, bohyně krásy a lásky. Obě tyto bohyně byly zobrazovány jako krávy. Mor vředů byl pravděpodobně projevem boží moci nad Sekhmet a Imhotepem, kteří byli spojováni s nemocemi a léčením. Rozsudek krupobití ukazoval boží moc nad bohyní oblohy Nut a bohyní Šu, která udržovala oblohu. Kobylinky vzdorovaly Senehemovi, který chránil před škůdci. Soud tmy ukazoval Jahveho moc nad velkým slunečním bohem Re neboli Amon-Re. Závěrečná pohroma smrti prvorozených pak byla urážkou Min a Isis, božstev spojených s plozením. Jak tyto asociace naznačují, Boží zázračné soudy v Egyptě ukázaly nejen jeho vítězství nad fyzickými nepřáteli, ale také nad duchovními nepřáteli, silami satana.

Téma Boha jako vítězného královského bojovníka Izraele jsme viděli už v době, kdy byl Mojžíš v Egyptě. Boží vítězství nad lidskými a duchovními nepřáteli se však

objevuje také v době, kdy Mojžíš a Izraelité byli na pochodu na Sinaj v Exodus 13:17-18:27.

Na pochodu (13:17-18:27)

Skutečnost, že Bůh vedl izraelské vojsko na cestě k hoře Sinaj přes těžkosti, ho samozřejmě ukazuje jako izraelského královského bojovníka. Ale možná nejlépe tento aspekt Exodu ilustruje, když se znovu vrátíme k Mojžíšově písni u Rudého moře. Poslechněte si Exodus 15:3-4, kde Mojžíš zpívá:

Hospodin je válečník, Hospodin je jeho jméno. Faraonovy vozy a jeho vojsko vrhl do moře (Exodus 15:3-4).

Mojžíš zde výslovně označil Hospodina za „bojovníka“ a poté zopakoval, že „[Jahve] je jeho jméno“. Toto úzké spojení mezi Božím jménem a Bohem jako válečníkem vytvořilo pozadí známého starozákonního výrazu „Hospodin zástupů“ nebo „Jahve armád“. Jak naznačuje jeho jméno, Bůh, královský válečník, způsobuje vznik zástupů či armád a poráží své nepřátele. V tomto případě přemohl „faraonovy vozy a jeho vojsko“ tím, že je vrhl „do moře“. V Exodu 15:11 pak Mojžíš označil také duchovní stránku Božího vítězství, když řekl:

Kdo je mezi bohy jako ty, Hospodine? Kdo je jako ty, vznešený v svatosti, budící bázeň slavnými skutky, činící divy? (Exodus 15:11).

Boží vítězství ukázalo nejen jeho moc nad lidskou armádou Egypta, ale také jeho vítězství nad všemi egyptskými falešnými bohy.

Co znamená, že Bůh je vítězný bojovník? Ve starověkém světě to v podstatě znamená, že Bůh je Pánem stvoření a skutečným králem, a přesně to vidíme v 15. kapitole knihy Exodus. V 15:11 je v této chvále položena velká otázka: „Kdo je jako Hospodin?“ A odpověď zní: Nikdo. Není nikdo, a konkrétně nejsou žádní jiní bohové nebo bohyně, kteří by byli jako Bůh. Když tedy mluvíme o Bohu jako o bojovníkovi, je to silné prohlášení v kontextu, kdy existovaly stovky dalších božstev, která se ucházela o titul Boha. A v podstatě to, co Bible dělá, je opravdu rafinované. Klade otázku: „Kdo je jako Hospodin?“. A odpověď zní, že nikdo, přičemž pointa je následující: V Bibli se říká: „Možná si myslíte, že existují i jiní bohové, ale nakonec je jen jedna bytost, která je hodna titulu Bůh, a tou je Hospodin.“ A pak Exodus 15 končí slovy „Hospodin bude kralovat na věky věků.“ A právě takového bojovníka chceme, aby za nás bojoval.

- Dr. Brian D. Russell

Knihy Exodus zdůrazňovala Jahveho vítězství nad faraonem a jeho falešnými bohy, aby dodala posluchačům druhé generace důvěru. Bůh dokázal porazit i *jejich* fyzické a duchovní nepřátele. Dozvěděli se o tom, jak Bůh v minulosti bojoval za jejich předky. Tímto způsobem se také dozvěděli, jak jim dopřeje vítězství v budoucnu, až vstoupí do dobývání Kanaánu.

Podobně jako se křesťané učí o velkém Božím vítězství v knize Exodus, můžeme přemýšlet o tom, co Nový zákon učí o Kristově vítězství. V pasážích, jako jsou Matouš 12:28 a 29, Jan 12:31 a Koloským 2:15, Nový zákon učí, že Kristus jednal jako náš božský královský bojovník, když zahajoval své království. Ale zatímco Ježíš porazil Satana a falešné bohy světa, zároveň milosrdně nabídl odpuštění a smíření s Bohem všem, kdo se mu chtějí odevzdat.

A v pasážích jako 1 Korintským 15:25, Židům 1:3 a 1 Petrova 3:22 se dozvídáme, že Ježíš je naším královským vítězným bojovníkem během trvání svého království. Po celou dobu církevních dějin máme napodobovat Kristovu strategii porážky Satana a dalších zlých duchů ve světě. A máme i nadále nabízet odpuštění a smíření s Bohem skrze víru v Krista.

A konečně v pasážích jako 2 Tesalonickým 1:6 a 7, Židům 10:27 a 2 Petrova 3:7 se dozvídáme, že při dovršení svého království se Kristus opět vrátí jako božský královský bojovník. Jeho návratem však skončí Kristova milosrdná nabídka smíření. Ty, kdo odmítli přijít ke Kristu, čeká stejný osud jako Satana a jeho přísluhovače - věčný Boží soud.

Poté, co jsme se zabývali hlavními tématy Boha jako strážce královské smlouvy Izraele a vítězného královského bojovníka, měli bychom se věnovat třetímu hlavnímu tématu v knize Exodus: Bohu jako královskému zákonodárci smlouvy Izraele v Exodu 19:1-24:11.

ZÁKONODÁRCE SMLOUVY (19:1-24:11)

Jak jsme viděli dříve, tyto verše upozorňují na Mojžíšovu autoritu a izraelský smluvní zákon. Na starověkém Blízkém východě lidé věřili, že lidští i božští králové zjevují svou moudrost prostřednictvím zákonů, které vydávají. Původní posluchače knihy Exodus by tedy nepřekvapilo, že Bůh je jejich královským zákonodárcem smlouvy. Abychom si však uvědomili, jak Mojžíš toto téma zdůraznil, pomůžte nám podívat se na to, *proč* Bůh v knize Exodus svůj zákon vydal.

Každá významná protestantská tradice hovoří o třech hlavních způsobech použití zákona. Prvním je to, co se často nazývá „*usus pedagogicus*“, pedagogické použití zákona. Novozákonní pasáže jako Galatským 3:23-26, Římanům 3:20 a Římanům 5:20 a 21 učí, že Bůh používá zákon k pojmenování a odhalování hříchu. Tímto způsobem jsou lidé vedeni ke Kristu, aby byli spaseni. Za druhé, protestanti se odvolávají na to, co se někdy nazývá „*usus civilis*“, občanské nebo politické použití zákona. Při tomto použití zákon omezuje hřích ve společnosti hrozbou Božího trestu. Ale jakkoli jsou tyto pohledy na učení Písma obecně pravdivé, kniha Exodus zdůrazňuje to, co se nazývá „*třetí užití zákona*“. To se někdy označuje jako „*usus normativus*“, normativní užití, nebo

„*usus didacticus*“, naučné použití. V tomto případě je Boží zákon normou neboli poučením pro ty, kdo jsou již pod jeho milostí. V knize Exodus tedy Bůh dal zákon především proto, aby vedl svůj lid, Izrael, k jeho požehnání.

Toto téma se v knize Exodus objevuje na mnoha místech. Zvláště zřetelné je však v 19:1-24:11, kde začíná iniciováním Boží smlouvy s Izraelem a pokračuje ratifikací smlouvy. Poslechněte si Exodus 19:4, kde Bůh řekl Izraelitům:

Sami jste viděli, jak jsem naložil s Egyptem, ale vás jsem nesl na orlích křídlech a přinesl jsem vás k sobě (Exodus 19:4).

Vidíme zde, že ještě předtím, než Izraelité přijali Zákon, zakusili Boží milost. Ve verších 5 a 6 se pak Bůh obrací k požadavku poslušnosti Izraele vůči zákonu a k výhodám věrnosti. Řekl:

Nyní tedy, budete-li mne opravdu poslouchat a budete-li zachovávat moji smlouvu, budete mým zvláštním vlastnictvím mezi všemi národy, i když moje je celá země. Ale vy budete mým královstvím kněží a svatým národem (Exodus 19:5-6).

Izrael, který již obdržel Boží milost, bude jeho „drahocenným vlastnictvím“, „královstvím kněží a svatým národem“, pokud bude poslouchat jeho zákon. Je zřejmé, že Boží zákon nebyl dán proto, aby si Izrael *zasloužil* spasení. Zákon byl jeho darem jeho lidu poté, co mu již prokázal milost.

Podobný vzorec se objevuje v Exodu 20:1-17. Ve 20:2 Bůh zahájil Desatero prohlášením o své laskavosti vůči Izraeli, když řekl:

Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, který tě vyvedl z Egypta, ze země otroctví (Exodus 20:2).

Opět vidíme, že Boží milosrdenství předcházelo jeho zákonu pro Izrael. Teprve po tomto prohlášení dal Bůh Izraeli Desatero. A jak se v řadě Desatera výslovně uvádí, Izrael za poslušnost zákona obdrží požehnání.

Někteří lidé možná považují Boží zákon za omezující a protikladný milosti, ale když se podíváme na způsob, jakým Bůh dal zákon ve Starém zákoně, vidíme, že to byla milost, že Bůh dal zákon takovým způsobem, jakým ho dal. Vidíme, že Bůh dal zákon svému lidu poté, co ho vykoupil z otroctví v Egyptě. Když je vyvedl a mocně zasáhl v prospěch, přivádí je pak na poušť, povyšuje se nad ně a zjevuje jim svůj plán, jak mají žít pod vládou a kralováním Boha, který je jejich velkým Králem. Zákon tedy není něco, co by Bůh od svého lidu vyžadoval, aby ho dodržoval a mohl ho *pak* vykoupit. Naopak, zákon byl dán *poté*, co je Bůh vykoupil z Egypta, a ukazuje jeho lidu způsob, jak mají žít pod panstvím Boha jako velkého Krále a jak mají žít mezi sebou jako vykoupený lid. A tak kdykoli ve Starém zákoně čtete

o zákoně, je již dán v kontextu Boží milostivé blahosklonnosti vůči svému lidu.

- Dr. Brandon D. Crowe

Tento vzor Bůh ukázal i při ratifikaci smlouvy. V Exodu 24:1 a 2 milostivě pozval vůdce Izraele, aby k němu přišli na horu Sinaj. Ve verších 3-8 se lid zavázal k poslušnosti Zákona. A ve verších 9-11 izraelští vůdci oslavovali požehnání míru s Bohem a skutečně Boha viděli.

Původní posluchače tento důraz na milostivý a blahodárny charakter Božího zákona v minulosti upozornil na potřebu řídit se Božím zákonem v jejich vlastní době. Zákon byl jejich darem od Boha v jejich současných podmínkách i v budoucnosti.

Stejně tak máme jako Kristovi následovníci pokaždé, když vidíme Boží příkazy Izraeli v knize Exodus, vnímat je jako Boží milostivý a prospěšný dar pro nás v Kristu.

Víme, že Ježíš a jeho apoštolové a proroci dali při zahájení svého království církvi nová zjevení, která nám pomohou aplikovat Mojžíšův zákon na naši dobu. Ale pasáže jako Matouš 5:17, Římanům 8:4 a Židům 8:10 jasně ukazují, že Ježíš a jeho následovníci autoritu Mojžíšova zákona nepodceňovali. A totéž platí i během pokračování Království. Dnes se nesmíme pokoušet dodržovat Boží zákon, jako by Kristus nepřišel. Musíme jej však dnes uplatňovat ve světle dalšího Božího zjevení v Kristu. A jak víme, až se Kristus vrátí při dovršení svého království, bude jeho lid plně posvěcen. Pak budeme v novém stvoření poslouchat dokonalý Boží zákon vepsaný do našich srdcí.

Podívali jsme se na hlavní témata knihy Exodus a prozkoumali Boha jako královského strážce smlouvy Izraele, jako vítězného královského bojovníka a jako královského zákonodárce smlouvy. Nakonec se v Exodu 24:12-40:38 podíváme na téma Boha jako současného bojovníka Izraele.

SOUČASNÝ BOJOVNÍK (24:12-40:38)

Knihy Exodus nabízí velmi zajímavý pohled na Hospodinovo kralování nad Izraelem. Když lidé studují Starý zákon, často si jako prvního izraelského krále představují Saula, který je takřkajíc prvním pozemským králem. Když si však přečtete Exodus 19:5 a 6, mluví se tam o tom, že Izrael je „královstvím kněží“. No, nemůžete mít království bez krále, a tak ve skutečnosti je perspektiva Exodu 19:5-6 taková, že prvním králem Izraele je vlastně sám Bůh. A i když se Bůh ve Starém zákoně nevtělil do Krista, přesto se jako král a své kralování v Kristu zviditelňuje prostřednictvím těchto obrazů oblaku ve dne a ohnivého sloupu v noci. Stánek se stává symbolem Emanuela, "Boha s námi". A tak je Boží kralování viditelné v těchto obrazech a symbolech, které dává Izraeli a jimiž ukazuje svou vlastní vládu a kralování skrze Krista nad Izraelem.

- Dr. Don Collett

Téma Boží královské přítomnosti vidíme nejzřetelněji v Exodu 24:12-40:38. Tento čtvrtý hlavní oddíl knihy Exodus se zaměřuje na Mojžíšovu autoritu a na izraelský stánek. Tyto kapitoly opakují, jak Bůh dal Mojžíšovi pokyny pro stavbu stánku, jak Izrael zklamal na úpatí hory Sinaj a jak Mojžíš vedl Izrael při stavbě stánku. Každá z těchto událostí zdůrazňuje Boží přítomnost s jeho lidem. V Exodu 33:14 Bůh Mojžíše ujistil:

Moje přítomnost půjde s tebou a dám ti odpočinek. Ale vy budete mým královstvím kněží a svatým národem (Exodus 33:14).

Výraz „*má přítomnost*“ v tomto verši překládá hebrejské podstatné jméno *פָּנִים* (*panim*), které se obvykle překládá jako „*tvář*“. V řadě pasáží v knize Exodus i jinde označuje Boží „*tvář*“ jeho zvláštní, intenzivní, pozornou a často viditelnou přítomnost u svého lidu.

Ačkoli je Bůh všudypřítomný, věnuje se svému lidu zvláštním způsobem v celé Bibli. V této části knihy Exodus byla Boží přítomnost blízko stánku a v něm. Jak jsme se již zmínili v této lekci, svatostánek byl mnohem víc než jen kaple nebo místo, kde Izrael pořádal bohoslužby. Izrael uctíval Boha ve svatostánku, protože to byl Boží královský válečný stan. Podobně jako starověcí lidští králové žili v královských válečných stanech, když vedli svá vojska do bitvy, Bůh se usídlil ve svém svatostánku, aby vedl izraelské vojsko k dobytí Kanaánu.

V Exodu 32:1-34:35 byla Boží přítomnost u jeho lidu vážně ohrožena. V této epizodě se dozvídáme o selhání a obnově Izraele na hoře Sinaj. Když Bůh poprvé viděl, že se Izraelci na Sinaji klanějí zlatému teleti, pohrozil, že celý národ kromě Mojžíše zničí. Na Mojžíšovu přímluvu však Bůh ustoupil a potrestal pouze ty, kteří zhřešili. Přesto Bůh hrozil, že když se jeho lid bude pohybovat vpřed, odstraní od něj svou přítomnost. Ale myšlenka na pochod vpřed bez přítomnosti božského krále byla nemyslitelná. Poslechněte si Exodus 33:15-16, kde Mojžíš řekl Bohu:

Jestliže tvá přítomnost nepůjde s námi, nevyváděj nás odsud. Podle čeho se přece pozná, že jsem našel milost ve tvých očích, já i tvůj lid? Cožpak ne podle toho, že půjdeš s námi, takže budeme odlišeni, já a tvůj lid, od všech národů, které jsou na povrchu země? (Exodus 33:15-16).

Všimněte si, že Mojžíš požádal Boha, aby neposílal Izrael vpřed, „*kdyby s nimi nešla [jeho] přítomnost*“. Hledal ujištění, že je mezi nimi vše v pořádku. A žádal Boha, aby jim nebral to, co je odlišovalo „*od všech lidí na zemi*“, totiž Boží přítomnost s nimi. V Exodu 33:17 Bůh odpověděl tímto způsobem:

To, o čem jsi promluvil, učiním, neboť jsi našel milost v mých očích a znám tě jménem (Exodus 33:17).

Není tedy divu, že poslední verš knihy Exodus 40:38 zdůrazňuje Boží přítomnost u Izraele ve svatostánku:

Hospodinův oblak byl nad příbytkem ve dne a oheň byl na něm v noci před očima celého domu Izraele po všechny jejich denní pochody (Exodus 40:38).

Bůh je přítomen se svým lidem. Je přítomen s Mojžíšem v keři. Je přítomen se svým lidem v tomto ohnivém sloupu a oblaku, který je v vede ohněm a ve dne oblakem. A pak, když přecházíme do posledních kapitol knihy, do těch částí knihy, které jsou často opomíjeny, jim Bůh dává stan, příbytek. A v tomto stanu jim dává Archu úmluvy, kde je symbolicky Boží přítomnost. A mně se na tom líbí, že vidíme, že Bůh je Bůh, který chce být se svým lidem, což podle mě pěkně předznamenává to, s čím se setkáváme v Janovi 1, když říká:

Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi (Jan 1:14).

Bůh ve Starém zákoně chce být se svým lidem a nakonec Bůh poslal svého Syna Ježíše, aby byl se svým lidem v Novém zákoně.

- Dr. David T. Lamb

Nový zákon uplatňuje toto hlavní téma zvláštní Boží královské přítomnosti na Kristovy následovníky ve všech třech etapách Kristova království. Pasáže jako Matouš 18:20 a Jan 2:19-21 vysvětlují, že při inauguraci svého království byl sám Kristus nadpřirozenou královskou přítomností Boha u svého lidu. V Janově evangeliu 1:14 je vlastně výslovně vyjádřena souvislost mezi izraelským stánkem a Ježíšovým prvním příchodem. Poslechněte si tento verš:

Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jediný Syn, plný milosti a pravdy (Jan 1:14).

Výraz „prebývalo mezi námi“ pochází z řeckého výrazu σκηνώω (*skénoó*). Septuaginta, řecký Starý zákon, používala stejný výraz pro hebrejské sloveso יָשַׁב (*šakan*), které se objevuje v knize Exodus pro Boží přítomnost ve stánku. Tento verš tedy naznačuje, že Kristovo vtělení byl Bůh se svým lidem, který ho vedl k vítězství.

Navíc pasáže jako Skutky 2:17 a Římanům 5:5 učí, že když Ježíš vystoupil na nebesa, vylil svého Ducha na Kristovy následovníky. Po celou dobu trvání Kristova království tedy Duch svatý přebývá v jeho církvi. Stejně jako Bůh naplnil svou přítomností svatostánek, naplňuje Duch svůj lid svou zvláštní, intenzivní přítomností, která nám den co den zaručuje Boží vedení a vítězství.

A samozřejmě i novozákonní pasáže, jako je Zjevení 21:3, učí, že Kristovo vtělení a přítomnost Ducha jsou jen předehrou k zázraku Boží královské přítomnosti v novém stvoření. Až se Kristus vrátí při dovršení svého království, učiní všechno nové. A celé stvoření bude naplněno viditelnou slávou našeho současného krále bojovníka.

ZÁVĚR

V této lekci nazvané „Přehled Exodu“ jsme si představili několik úvodních úvah, které je třeba mít na paměti, včetně autora, příležitosti, původního významu a moderního použití. Prozkoumali jsme také strukturu a obsah Exodu, přičemž jsme knihu rozdělili do dvou hlavních oddílů. A podívali jsme se na několik hlavních témat včetně toho, jak je v knize zdůrazněno několik rozměrů Božího kralování.

Knih Exodus měla pro původní izraelské publikum, které tábořilo s Mojžíšem na hranicích zaslíbené země, obrovský význam. Když Izraelité přemýšleli o výzvách života pro Boha v jejich době, Exodus je vyzýval, aby znovu potvrdili svůj závazek vůči Mojžíšovi jako Bohem ustanovenému vůdci svého národa. Kniha jim připomínala Mojžíšovu roli při jejich vysvobození z Egypta na hoře Sinaj. A připomínala jim, jak je Bůh připravil na zaslíbenou zemi.

Stejně tak nás dnes jako Kristovy následovníky kniha Exodus vyzývá, abychom potvrdili svou věrnost Mojžíšově autoritě, ale ve světle toho, co Bůh vykonal v Kristu. Stejně jako toho Bůh učinil skrze Mojžíše jako vůdce Izraele, kniha Exodus nám ukazuje, kolik toho Bůh učinil skrze Krista. V Kristu nás Bůh navždy vysvobodil z otroctví hříchu a nadvlády satana. A v Kristu nám Bůh dal přítomnost Kristova Ducha a pokyny, které nás mají vést. A v tomto světle nám kniha Exodus dává nespočet příležitostí dozvědět se stále více o tom, jak máme následovat Krista, když nás vede k našemu věčnému dědictví zaslíbenému v novém nebi a nové zemi.

PŘISPĚVATELÉ

Dr. Scott Redd (Host) je prezidentem a docentem Starého zákona na Reformovaném teologickém semináři ve Washingtonu D.C. Dr. Redd získal titul M.Div. na Reformovaném teologickém semináři a tituly M.A. a Ph.D. na The Catholic University of America. Vyučoval na Catholic University of America, Augustinově teologickém institutu na Maltě a Mezinárodním vzdělávacím institutu v oblasti Středomoří. Dr. Redd přispíval do různých publikací, například *Tabletalk* (Ligonier Ministries), *The Washington Post* a *First Things*. Kromě toho vydal knihy *Constituent Postponement in Biblical Hebrew Verse* (Society of Biblical Literature, 2014) a *Wholehearted: A Biblical Look at the Greatest Commandment and Personal Wealth* (Institute for Faith, Work & Economics, 2016).

Dr. Robert B. Chisholm, Jr. je vedoucím katedry a profesorem Starého zákona na Dallaském teologickém semináři.

Dr. Don Collett je docentem Starého zákona na Trinity School for Ministry.

Dr. Brandon D. Crowe je docentem Nového zákona na Westminsterském teologickém semináři.

Prof. Thomas Egger je docentem exegetické teologie na Concordia Seminary.

Dr. Douglas Gropp byl dříve profesorem Starého zákona a zástupcem akademického děkana na Redeemer Seminary.

Rev. Dr. Cyprian K. Guchienda je pastorem všech národů v presbyteriánském kostele Highland Park v Dallasu, TX.

Dr. Gordon H. Johnston je profesorem starozákonních studií na Dallaském teologickém semináři.

Dr. David T. Lamb je docentem Starého zákona na Biblickém teologickém semináři.

Dr. Richard L. Pratt, Jr. je prezidentem Third Millennium Ministries a adjunktem Starého zákona na Reformovaném teologickém semináři v Orlando.

Dr. Brian D. Russell je profesorem biblických studií a děkanem Školy městské služby na Asbury Theological Seminary v Orlando na Floridě.

SLOVNÍČEK

adumbrate - Jiný výraz pro „předobraz“ nebo „prefiguraci“, který se používá k popisu toho, jak dřívější osoby, věci a události předznamenávají pozdější osoby, věci a události.

Knihy smlouvy - Sbírká zákonů v Exodu 20:18-23:33, kterou Bůh dal Mojžíšovi na hoře Sinaj.

chiasmus - literární struktura, v níž jsou části před a za ústřední větou paralelní nebo se vzájemně vyvažují.

Chammurapiho zákoník - starověký babylonský zákoník z doby kolem roku 1754 př. n. l.

eschatologický - související se studiem nebo učením o posledních dnech.

ger šam - hebrejský výraz (transliterace), který znamená „příchozí“.

hammishpatim - hebrejský termín (transliterace), který znamená právní rozsudky nebo zákony.

hayah - hebrejské slovo (transliterace), které znamená „být“ nebo „způsobuje bytí“; kořen výrazů „já jsem“, „jsem, který jsem“ a „Hospodin“.

mashah - hebrejský výraz (transliterace), který znamená vytáhnout; zní jako jméno Mojžíš.

Mojžíš - starozákonní prorok a osvoboditel, který vyvedl Izraelity z Egypta; muž, s nímž Bůh uzavřel národní „smlouvu zákona“ a který Izraelitům předal Desatero a Knihu smlouvy; objevil se také s Eliášem při Ježíšově proměnění.

Sinaj - hora, kde Bůh uzavřel smlouvu s Izraelem za Mojžíše a dal mu Desatero.

Smlouva leník-vazal - smlouva uzavřená mezi vítězným imperátorem a menším panovníkem.

tetragrammaton - čtyřpísmenné hebrejské jméno pro Boha, „JHVH“.

tamten svět - svět, o kterém psali bibličtí autoři.

jejich svět - svět původních čtenářů Písma.

usus civilis - občanské nebo politické („druhé“) použití zákona k omezení hříchu ve společnosti pod hrozbou Božího trestu.

usus didacticus - didaktické použití zákona jako normy nebo standardu k poučení těch, kteří jsou již pod Boží milostí, jak žít etičtější životem; „třetí použití zákona“ (nazývané také *usus normativus* neboli „normativní použití“).

usus normativus - normativní použití zákona jako normy nebo standardu k poučení těch, kteří jsou již pod Boží milostí, jak žít etičtější životem; „třetí použití zákona“ (nazývané také *usus didacticus* neboli „didaktické použití“).

usus pedagogicus - pedagogické (poučné, „první“) použití zákona k odhalení hříchu a přivedení lidí ke Kristu, aby byli spaseni.

Jahve - hebrejské jméno pro Boha, které pochází z věty „Já jsem, který jsem“; často se překládá jako „Hospodin“.